

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლა (ფაკულტეტი)

საერთაშორისო სამართალი

ხელნაწერის უფლებით

ნოდარ თოფურიძე

„საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა“

სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი ნაშრომი

სადისერტაციო მაცნე

თბილისი
2015 წელი

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლის სამართლის მიმართულებაზე.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

მარინა კვაჭაძე

სამართლის დოქტორი,
პროფესორი

ოფიციალური ოპონენტები:

1. ვახტანგ თორდია

სამართლის დოქტორი,
პროფესორი

2. ინგა ზერიძე

სამართლის დოქტორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2015 წლის საათზე, საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლის სადისერტაციო საბჭოს სამართლის სექციის სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე.

მისამართი:

0162, თბილისი, ილია ჭავჭავაძის 53ა,
მეოთხე სართულზე (სხდომათა დარბაზი)

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2015 წლის

სადისერტაციო საბჭოს

სწავლული მდივანი

თამარ ლალიაშვილი

სამართლის დოქტორი,
პროფესორი

სარჩევი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა.....	4
კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები	5
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ძირითადი შედეგები	6
კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები	7
ნაშრომის თეორიული ღირებულება	8
ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა	8
ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა	9

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

შესავალი	9
თავი I. საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ცნების ზოგადი მიმოხილვა საერთაშორისო დოქტრინებისა და დოკუმენტების მიხედვით.....	10
თავი II. XX საუკუნე და მომდევნო საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის შესახებ	12
თავი III. სახელმწიფო - საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტი.....	16
თავი IV. საქართველო - საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი ...	21
დასკვნები.....	34
დისერტაციის თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციების ნუსხა	39

სადისერტაციო ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა

წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომი ეძღვნება საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთ ძირითად საკითხს - სახელმწიფოთა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას. ამ თემატიკის კვლევა მიზნად ისახავს შემღვდისდაგვარად სრულად წარმოჩინდეს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობასთან უშუალოდ დაკავშირებული საჭირობოროტო საკითხები და დადგინდეს ის იურიდიული საფუძვლები, რომელთა არსებობა განაპირობებს სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას. კვლევის საგანს წარმოადგენს სახელმწიფო, როგორც საერთაშორისო სამართლის პირველადი სუბიექტი და არა რომელიმე სხვა, ნაწარმოები სუბიექტი. აქედან გამომდინარე, საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა განხილულია ვესტვალის ზავის პერსპექტივიდან. სადისერტაციო ნაშრომში განხილული და დადგენილია ის საფუძვლები, რომლებიც განაპირობებს საქართველოს სახელმწიფოებრიობასა და საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას.

სადისერტაციო თემის აქტუალობა, უწინარეს ყოვლისა განპირობებულია XXI საუკუნეში საქართველოს სამართლებრივ სახელმწიფოდ განვითარების საფუძვლების დადგენის აუცილებლობით. საქმე ის არის, რომ XXI საუკუნის დასაწყისში საქართველოს სახელმწიფოებრიობა განიცდის დეკადანსს. შელახულია მისი სახელმწიფოებრიობის სამართლებრივი საფუძვლები, დარღვეულია მისი ტერიტორიული მთლიანობა, მისი საერთაშორისო სამართლებრივი სტატუსის დადგენისას არ არის გათვალისწინებული საქართველოს ხალხის მიერ გამოხატული სუვერენული ნება. საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის ფაქტის მიუხედავად, საერთაშორისო სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებში, საქართველო დღეს აღიქმება საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად წარმოშობილ საერთაშორისო სამართლის ახალ სახელმწიფო სუბიექტად, რაც ზღუდავს მის სუბიექტუნარიანობას და საფრთხეს უქმნის მის სუვერენიტეტს. მიგვაჩნია, რომ ეს გარემოება წარმოადგენს

პოლიტიკური რეალიზმით განპირობებულ მიზანშეწონილებას და არ შეესაბამება საქართველოს მიმართ საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების სათანადოდ შეფარდებასა და ანალიზს. წინამდებარე სადისერტაციო კვლევის შედეგად აშკარა ხდება, რომ საქართველოს რესპუბლიკა წარმოადგენს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იდენტურ და მის გამგრძელებელ სახელმწიფოს, მათ შორის არსებობს უწყვეტი სამართლებრივი მემკვიდრეობა, რაც წარმოადგენს სახელმწიფოებრივი უწყვეტობის საფუძველს.

1917 წლის ოქტომბერში რუსეთის იმპერიის დამხობამ შესაძლებელი გახადა საქართველოს აღედგინა თავისი სახელმწიფოებრიობა და თანამედროვე საერთაშორისო სამართლისა და ურთიერთობების ასპარეზზე ახალ სუბიექტად გამოსულიყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სახით. XX საუკუნის მიწურულს მსოფლიოში განვითარებული პოლიტიკური ტრანსფორმაციის პირობებში საქართველოს მსგავსი მცირე სახელმწიფოთა გადარჩენისა და განვითარებისათვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მისი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის საფუძველზე, სახელმწიფო სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებას. გლობალური სამართლის სისტემის ჩამოყალიბების პირობებში მწვავედ დგება სუვერენული სამართლის ნორმებისა და საერთაშორისო სამართლის ნორმების ურთიერთმიმართების საკითხი. საერთაშორისო სამართლისა და სახელმწიფოთა საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის ცვლილებამ მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის შეფასებაზე. უნდა აღინიშნოს, რომ სათანადო ყურადღება არ დათმობია საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის საფუძველების სიღრმისეულ კვლევას, რამაც თავის მხრივ განაპირობა საქართველოს ახალ სახელმწიფოდ აღქმა და მისი სუვერენიტეტის დაკავშირება საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგებთან.

კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები

დისერტაცია მიზნად ისახავს შეძლებისდაგვარად სრულად წარმოაჩინოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობისთან და-

კავშირებული საჭირობო საკითხები და დაადგინოს ის საფუძვლები რომელთა არსებობა განაპირობებს საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობასა და სახელმწიფოებრიობას.

დისერტაციის თემის აქტუალობა განპირობებულია ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის საკითხისადმი დაბალი ინტერესით, რაც განაპირობებს საერთაშორისო სამართლის ამ მნიშვნელოვანი საკითხის სათანადო დამუშავების არ არსებობას. საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა ნომინალურად არის შესწავლილი ქართველ მეცნიერთა ნაშრომებში, არადა სახელმწიფო აღმშენებლობის მიზნებისათვისა და სახელმწიფოს შემეცნების თვალსაზრისით, აუცილებელია საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის საკითხის მართებულად გაანალიზება.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ძირითადი შედეგები

სადისერტაციო ნაშრომის სიახლე მდგომარეობს საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობისა და სახელმწიფოებრიობის სტატუსის წარმოჩენაში. იგი ეფუძნება აქამდე განუხილველი სამართლებრივი აქტების, საერთაშორისო სამართლის ჩვეულებებისა და ხელშეკრულებების, სამართლის თეორიების, სახელმწიფოთა საერთაშორისო აღიარების პრაქტიკის, საერთაშორისო მართლმსაჯულების ორგანოთა გადაწყვეტილებების ანალიზს.

ნაშრომის მნიშვნელოვან სიახლეს წარმოადგენს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფტუალური კვლევა. აგრეთვე წარმოდგენილია სახელმწიფო კონტინუიტეტის საკითხების დეტალური ანალიზი, რომელიც ცხადყოფს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის იდენტურობისა და კონტინუიტეტის არსებობას. საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობასთან, როგორც სადისერტაციო კვლევის ძირითად საგანთან მიმართებით, სამართლებრივ ანალიზს ექვემდებარება საქართველოს კონსტიტუციური დებულებანი, საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი აქტები, იმ მასშტაბით, რაც აუცილებელი იყო საერთაშორისო სამართლებრივი დასკვნების გამოსატანად. სადისერტაციო ნაშრომში წარმოდგენილ დებულებათა

ერთობლიობა მნიშვნელოვნად აფართოებს სადისერტაციო კვლევის თემატიკის სამეცნიერო წავლებას და ავსებს ქართულ სამართლებრივ მეცნიერებაში არსებულ ნაკლოვანებებს. ნაშრომის შინაარსი და დასკვნები იძლევა საქართველოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის საერთაშორისო სამართლებრივი სტატუსის მართებულად გაანალიზების საფუძველს. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის საფუძვლების და ნიშანთვისებების კომპლექსური ანალიზიდან გამომდინარე, საქართველოს სამართლებრივ მეცნიერებაში სისტემურად შემუშავებული და არგუმენტებულად დასაბუთებულია დასკვნა, რასაც წინამდებარე სადისერტაციო მაცნეში ცალკე პარაგრაფი ეთმობა.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

სადისერტაციო კვლევა ეყრდნობა ისეთ მეთოდოლოგიურ საფუძვლებს, როგორცაა შედარებით-სამართლებრივი, კომპლექსური, და ფორმალურ-იურიდიული საფუძვლები. დისერტაციაში აგრეთვე გამოყენებულია სხვა სპეციალური მეთოდები - ისტორიულ-სამართლებრივი, სისტემურ-სამართლებრივი, სტრუქტურულ-ფუნქციონალური, ლოგიკური და პოლიტოლოგიური ანალიზი. სადისერტაციო კვლევას საფუძვლად უდევს საერთაშორისო სამართლის საბაზისო სახელმწიფოსა და სამართლის ზოგადი თეორიის კონცეფტუალური დებულებანი. საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობასთან, როგორც სადისერტაციო კვლევის ძირითად საგანთან მიმართებით, სამართლებრივ ანალიზს დაექვემდებარა საქართველოს კონსტიტუციური დებულებანი, საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი აქტები, იმ მასშტაბით, რაც აუცილებელი იყო საერთაშორისო სამართლებრივი დასკვნების გამოსატანად.

დისერტაციის ნორმატიულ ბაზას წარმოადგენს უნივერსალური, მრავალმხრივი და ორმხრივი საერთაშორისო სამართლებრივი შეთანხმებები, საქართველოს კონსტიტუციური და საკანონმდებლო აქტები, საერთაშორისო სამართლის თეორიები და მართლმსაჯულების საერთაშორისო ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები რომლებიც პირდაპირ უკავშირდება სადისერტაციო კვლევის თემატიკას.

ნაშრომის თეორიული ღირებულება

ნაშრომის თეორიულ ღირებულებას განაპირობებს დისერტაციაში განხილულ საკითხთა ის ვრცელი ნუსხა, რომელიც განეკუთვნება საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის პრობლემატიკას. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის დოქტრინები და კონცეფციები შედარებით ასპექტშია განალიზებული. აღნიშნული საკითხები განხილულია კომპლექსურად, მიმოხილულია საერთაშორისო სამართლისა და სამართლის ზოგად თეორიაში არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა და პრაქტიკული სახელმძღვანელოები. ჩამოყალიბებულია დასკვნები საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის სხვადასხვა მნიშვნელოვანი ასპექტის შესახებ. საჭიროებისამებრ შემუშავებულია შესაბამისი რეკომენდაციები. ნაშრომის თეორიულ ღირებულებას განაპირობებს ის გარემოება, რომ საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის შესახებ მოცემულ კვლევაში, ავტორი აყალიბებს საერთაშორისო სამართლის თეორიაში დამკვიდრებული კონცეფციებით გამყარებულ მკაფიო პოზიციას საქართველოს სახელმწიფოებრიობის საფუძვლებისა და მისი დღევანდელი საერთაშორისო სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ.

დისერტაციის პრაქტიკული მნიშვნელობა.

სადისერტაციო ნაშრომში წარმოდგენილ დებულებათა ერთობლიობა მნიშვნელოვნად აფართოებს სადისერტაციო კვლევის თემატიკის სამეცნიერო სწავლებას და ავსებს ქართულ სამართლებრივ მეცნიერებაში არსებულ ნაკლოვანებებს. ნაშრომის შინაარსი და დასკვნები იძლევა საქართველოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის საერთაშორისო სამართლებრივი სტატუსის სათანადოდ გაანალიზების საფუძველს. დისერტაციის დებულებები და დასკვნები ხელს შეუწყობს საქართველოს სუვერენიტეტის სამართლებრივ დაცვასა და საქართველოს საერთაშორისო სამართლებრივი პოზიციების გამყარებას.

წინამდებარე სადისერტაციო კვლევა გამოდგება უმაღლეს

სასწავლებლებში ისეთ დისციპლინებში ცოდნის გასაღრმავებლად, როგორცაა „საერთაშორისო საჯარო სამართალი“, „კონსტიტუციური სამართალი“ და „სამართლის ზოგადი თეორია“. აგრეთვე ისეთი სპეცკურსების სწავლებისას, როგორცაა „საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები“, „სახელმწიფოთა კონტინუიტეტი და სამართალმემკვიდრეობა“, „საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის უახლესი ისტორია“.

დისერტაციის სტრუქტურა და მოცულობა

სადისერტაციო კვლევა სტრუქტურულად შედგება შესავალისაგან, ოთხი თავისაგან, რომელიც თავის მხრივ იყოფა 11 პარაგრაფად, დასკვნისა და გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალისაგან.

სადისერტაციო ნაშრომის I თავი მოიცავს 2 პარაგრაფს, II თავი - 2 პარაგრაფს, III თავი - 5 პარაგრაფს, ხოლო ბოლო - IV თავი 2 პარაგრაფს.

სადისერტაციო ნაშრომის ტექსტის მოცულობაა 243 გვერდი, ხოლო წყაროებისა და ლიტერატურის სია მოიცავს 17 გვერდს.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

შესავალი

დისერტაციის შესავალში ზოგად ჩარჩოებში განმარტებულია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფციის მნიშვნელობა. ჩამოყალიბებულია საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ცნება. აღწერილია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ნიშანთვისებანი. წარმოდგენილია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფციის განვითარების მოკლე ისტორიული მიმოხილვა.

ნაშრომის შესავალში აგრეთვე აღწერილია კვლევის მეთოდოლოგია და დისერტაციის თემატური შინაარსი. ასევე განმარტებულია კვლევის მიზანი - საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფციასთან დაკავშირებული

საჭირობოროტო საკითხების წარმოჩენა და საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის იურიდიული საფუძვლების დადგენა.

თავი I
საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ცნების
ზოგადი მიმოხილვა საერთაშორისო დოქტრინებისა და
დოკუმენტების მიხედვით

დისერტაციის პირველ თავი ეთმობა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ცნების ზოგად მიმოხილვას საერთაშორისო სამართლის დოქტრინებისა და დოკუმენტების მიხედვით. განხილულია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ზოგად ისტორიული და კონცეფტუალური საკითხები. გაანალიზებულია ლაიბნიცის, გროციუსის, ჰობსის, პუფენდორფისა და სხვათა შეხედულებანი საერთაშორისო სამართლისა და ზოგადი სამართლის სუბიექტის შესახებ. სახელმწიფო განხილულია როგორც საერთაშორისო სამართლის პირველადი სუბიექტი. დადგენილია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ცნების წარმოშობის პირველწყარო. დამტკიცებულია რომ საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ტერმინოლოგიურ დასაბამს წარმოადგენს ლაიბნიცის 1693 წლით დათარიღებული ნაშრომი “Codex Iuris Gentium diplomaticus”¹, რომლის წინათქმაში - “Praefatio” გამოყენებულია ტერმინი “საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი” – “persona jure gentium”. მისი ეს “კოდექსი” პოზიტიური სამართლის კრებულს წარმოადგენს, სათაურად შერჩეულია “Codex Iuris Gentium” და არა “Codex Iuris inter gentes”. განხილულია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ცნების წარმოშობის მიზეზები, რომელიც უკავშირდება როგორც გერმანიის იმპერატორის, ისე გერმანიის უფლისწულთა სუვერენობის მოთხოვნების აღიარებას. ლაიბნიცის პირობითი სუვერენიტეტის თეორია, საშუალებას აძლევს მას იმსჯელოს იმპერიაში იმპერატორის უმაღლესი ლეგიტიმური ძალაუფლების, და იმავდროულად გერმანიის უფლისწულთა სუვერენული უფლებამოსილების მართებულობის შესახებ, მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ ისინი ერთ სახელმწიფოში არიან

¹ G.W. Leibniz, Codex Juris Gentium diplomaticus, Hanover, 1693.

გაერთიანებულნი. ლაიბნიცის პოლიტიკური ფილოსოფიის თანახმად, სამართლიანობა უდევს საფუძვლად პოლიტიკურ წყობილებასა და პოლიტიკურ ძალაუფლებას. მხოლოდ სამართლიანად განხორციელებული ძალაუფლება შეიძლება იყოს ლეგიტიმური. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა აღმოჩნდა ის კომპონენტი, რომლის საფუძველზეც საერთაშორისო ასპარეზზე სუვერენულ ერთობათა მონაწილეობა საბოლოოდ იქნებოდა გათვალისწინებული ერთა სამართლით. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა ითვალისწინებს ერთა სამართლით დადგენილი ვალდებულებების შესრულებას. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა გვევლინება პირობითი სუვერენიტეტის პოლიტიკური კატეგორიის სამართლებრივ ანალოგად. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობამ, სუვერენიტეტის ცნებას შესძინა ვალდებულებითი კომპონენტი. საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალის მოხმობა მოექცა სამართლებრივ ჩარჩოებში და თეორიული თვალსაზრისით აღიკვეთა მისი თვითნებური და უკონტროლო გამოყენება.

საერთაშორისო სამართალში, საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფცია უტოლდება საერთაშორისო სამართლებრივ ურთიერთობებში “ლეგიტიმურ მონაწილეობას”, რაც უნივერსალურ იურისპუდენციაში განუცალკევებელია სამართლიანობისაგან, ვინაიდან თავად მნიშვნელობა “ლეგიტიმურობისა”, მოიცავს საერთაშორისო ურთიერთობებში სამართლიან მონაწილეობას.

ყურადსაღებია, რომ XVIII საუკუნის საერთაშორისო სამართლის ლექსიკაში “საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის” ცნებამ ადგილი ვერ დაიმკვიდრა. საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფცია არ არის მოხსენებული ვოლფისა (Chr. von Wolff) და ვატელის (Emmerich de Vattel) ბუნებითი სამართლისა და ერთა სამართლის საკითხებისადმი მიძღვნილ სისტემურ სახელმძღვანელოებში. იგი არც კანტის (Immanuel Kant) “Zum ewigen Frieden” - “მარადიული მშვიდობა”-ში გვხვდება. XVIII საუკუნის მიწურულს, ვატელიცა და კანტიც გვთავაზობენ ერთა სამართლის ალტერნატივებს, რომელთა ელემენტებიც თავდაპირველად წარმოდგენილი იყო ლაიბნიცის თეორიაში. მეცხრამეტე საუკუნეში საერთაშორისო სამართლის სწავლების თვალსაზრისით, ორი

მნიშვნელოვანი თეორია - რესტორაციული და რევიზიონისტული თეორიები განვითარდა. რაც შეეხება პირველს, იგი პოზიტივიზმის მიმართულებიდან გაიგეზა.

ამიერიდან ერთა სამართლის მიხედვით ყოველი სუვერენული სახელმწიფო აღიარებულია ფუნდამენტური უფლებების მატარებლად, რომელიც საერთაშორისო ასპარეზზე არსებობას აღარ წყვეტს ხელისუფლების შიდა ცვლის შედეგად. ერთა სუვერენული თანასწორობის პრინციპის მიხედვით, საერთაშორისო თანამეგობრობის ყველა ცივილიზებული ერთი სარგებლობს ფუნდამენტური უფლებებით და მოვალეობებით. ერთა სამართალი მთლიანად დამოკიდებულია ეროვნულ სუვერენიტეტზე და მისი წარმოშობის საერთო თანხმობაზე.

თავი II

XX საუკუნე და მოძღვრება საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის შესახებ

სადისერტაციო ნაშრომის მეორე თავში განხილულია XX საუკუნის სწავლება საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის შესახებ. მოცემული თავი ეთმობა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფტუალურ საკითხებს ომთაშორის და ცივი ომის პერიოდის საერთაშორისო სამართლებრივ სწავლებაში. აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის დოქტრინაზე მნიშვნელოვნად იმოქმედა სამართლის თეორიაში საერთაშორისო სამართლის იდენტურობის შესახებ რესტორაციული და რევიზიონისტული კონცეფციების ურთიერთდაპირისპირებამ. კამათი გაიმართა იმის შესახებ, თუ რა წარმოადგენდა საერთაშორისო სამართლის ნამდვილ საგანსა და ნამდვილ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტს. რესტორაციული სწავლების თანახმად, საერთაშორისო სამართლის არსებობა აღიარებულია მისი პოზიტიური საერთაშორისო სამართლებრივი ბუნებიდან და მისი სისტემიზაციიდან გამომდინარე, რაც ამ სწავლების ერთადერთ ღირსეულ მონაპოვრად შეიძლება ჩაითვალოს.² რესტორაციული სწავლების ისეთი წარმომადგენლები, როგორებიც არიან ტრიპელი (H. Tripel 1868- 1946), ანცილოტი (D. Anzilotti 1867-

2 D. Anzilotti, Cours de Droit International (1929), p19

1950), კავალიერი (A.Cavaglieri 1880-1935), ჰაილბორნი (P. Heilborn 1861-1932) და ოპენჰაიმი (L. Oppenheim 1858-1919) შესაბამისად ავითარებენ და იცავენ თეზას, რომლის მიხედვით: „სახელმწიფო წარმოადგენს საერთაშორისო სამართლის ერთადერთ სუბიექტს“ და რომ მხოლოდ სუვერენულ სახელმწიფოებს გააჩნიათ სრული საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა.³ ამ ავტორთა თვალსაზრისით, სახელმწიფოსათვის, როგორც სოციალური ჯგუფისათვის იდენტურობის მისანიჭებლად, საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფცია გადაწყვეტ როლს თამაშობს. იგი აგრეთვე შესაძლებლობას იძლევა სახელმწიფოს წიაღში ჩამოყალიბებული სუვერენული ნება „წარმოადგენილი“ იქნას საერთაშორისო სამართალში. რესტორაციული სწავლება საერთაშორისო თემობას აღიქვამს სახელმწიფოთა საზოგადოებად და უარყოფს იდეას „უნივერსალური ფედერალური სახელმწიფოს შესახებ“.⁴

რევიზიონისტების ძალისხმევა, გადაეხედათ საერთაშორისო სამართლისათვის მისი კრიზისიდან გამოყვანის მიზნით, განპირობებულია დემოკრატიული ფასეულობებისა და ინდივიდის დაცვის სურვილით. ახალი სოციო-ფსიქოლოგიური ხასიათის მქონე ადმოჩენები მნიშვნელოვან ფაქტორებს წარმოადგენენ რევიზიონისტთა მხრიდან სახელმწიფოს სუვერენიტეტისა და სუბიექტობის ტრადიციული მიდგომების უარყოფაში. **რევიზიონისტების თვალსაზრისით, ახალი საერთაშორისო წესრიგი უნდა დაფუძნებოდა კანონსა და სამართლიანობას და არა ძალაუფლებასა და სახელმწიფო სუვერენიტეტს.** რევიზიონისტი მეცნიერები უპირისპირდებიან საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის მკვეთრად გამიჯვნას და მონისტური შეხედულებებს იზიარებენ, რაც მდგომარეობს სახელმწიფოს სუვერენიტეტის ცნების, საერთაშორისო სამართლის სუვერენიტეტის განსაზღვრებით ჩანაცვლებაში.

3 H.Tripel, Les Rapports entre le Droit Interne et le Droit International, 1 RCADI (Recueil des cours de l'Academie de droit international) (1923) p.82 ; D. Anzilotti, Cours de Droit International (1929) Vol. I. p 47; A. Cavagliery, Règles Générales du Droit de la Paix, 26 RCADI (1929-I) 318-319; P.Heilborn, Les Sources du Droit International, RCARDI 5 (1926-I) p.11; L. Oppenheim (R.F. Roxburgh Ed.), International Law : A Treatise (1920) p.18-19.

4 L.Oppenheim, The Future of International Law (1921), (transl. of a 1911 German text) p.12-13.

რესტორაციულ და რევიზიონისტულ სწავლებაში საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფცია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. ერთ შემთხვევაში საერთაშორისო სამართლის ძველი იდენტურობის განახლების, მეორე შემთხვევაში კი, სახელმწიფოს პერსონიფიკაციის, ახალი საერთაშორისო წესრიგით ჩანაცვლების თვალსაზრისით. რაც შეეხება ცივი ომის პერიოდის საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფციებს, აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული პერიოდისათვის დამახასიათებელმა იმედგაცრუებამ, კონფრონტაციამ და განხეთქილებამ თავისი კვალი დაამჩნია საერთაშორისო სამართლის მკვლევარების ნაშრომებს, რომელთა მიზანი იყო საერთაშორისო მშვიდობის შენარჩუნება. ე.წ. “რეალისტმა” მკვლევარებმა თავიანთ თეორიებს საფუძვლად ძალაუფლება დაუდეს. ხოლო იმ დანარჩენებმა, რომლებსაც “იდეალისტები” ეწოდებათ, განაგრძეს საერთაშორისო სამართლის თეორიაში მორალურ-სამართლებრივი ტენდენციების ძიება და განმტკიცება. ჰანს მორგენტაუს (H.J. Morgenthau 1904-1980), ჰერშ ლუტერპახტის (H. Lauterpacht 1897-1960), მაირს მაკდუგალისა (M.S. McDougal 1906-1998) და ვოლფგანგ ფრიდმანის (W.G. Friedmann 1907-1972) ნაშრომებში, შესწავლილია საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის რაობა. ცივი ომის დასრულებამდე, ათწლეულების მანძილზე საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფცია, რომელიც მერყეობდა იდეალიზმსა და რეალიზმს შორის, ყალიბდება ე.წ. ინკლუზიის კონცეფციად. საერთო ინტერესების დაცვის მზარდი საჭიროება განაპირობებს ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციების დაფუძნებას, როგორც არის გაერო. სხვა მიზნებს შორის, გაეროს მიზანს წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის ისეთი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც გარკვეულწილად შიდასახელმწიფოებრივ ურთიერთობებს, ურთიერთობებს სახელმწიფოსა და მის მოქალაქეს შორის, გახდის საერთაშორისო საზოგადოების მსჯელობის საგნად. 1960 წელს, გაეროს გენერალური ასამბლეა, კოლონიალიზმს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებათა დარღვევად აცხადებს და აღიარებს „ყველა ხალხის თვითგამორკვევის უფლებას“.⁵ სახელმწიფოთა შორის ნდობისა და

5 UNGA Resolution 1514(XV), holding the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples.

მზარდი გლობალური პრობლემების გადასაჭრელად განუზომლად დიდ როლს ასრულებს ჰელსინკის საბოლოო (ფინალური) აქტის პოლიტიკურ-სამართლებრივი მნიშვნელობა. 1990 წელს, ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კომისიის სამიტზე “ახალი ევროპისათვის პარიზის ქარტიის“ მიღება, ასრულებს ცივი ომის პერიოდს და ევროპის დანაწილებისა და კონფრონტაციის ერა დამთავრებულად ცხადდება. ჰანს მორგენტაუს შეხედულებით, საერთაშორისო სამართალი ისევ ვესტფალის სისტემაშია მოქცეული, იგი სუვერენულ ეროვნულ-სახელმწიფოთა თანხმობის შედეგად წარმოშობილი ნორმათა სისტემაა, რომელიც თავმოყრილია საერთაშორისო ხელშეკრულებებში. მისი არსებობა ორ ძირითად ფაქტობრივ ასპექტზეა დამოკიდებული. ესენია, დეცენტრალიზებული საზოგადოების წევრთა შორის ძალაუფლების დაბალანსებული განაწილება და სახელმწიფოთა აუცილებელი „საზოგადოებრივი ინტერესი“.

ჰერმ ლუტერპახტი საერთაშორისო სამართალსუბიექტობისადმი ორგავარ მიდგომას ანვითარებს. პირველი, ეს არის განვითარებადი საერთაშორისო ფედერალური თანამეგობრობის ფარგლებში, სახელმწიფოთათვის საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის მიკუთვნების თითქმის ტრადიციული მიდგომა. მეორე შეხედულება კი, მდგომარეობს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის გამოყენებით, პოზიტიური სამართლით მართულ საერთაშორისო თანამეგობრობაში ყოველი ინდივიდის ჩართვაში. ლუტერპახტს მიაჩნია, რომ ვიდრე პოლიტიკა არ დაექვემდებარება სამართალს, ვიდრე ცივი ომის იდეოლოგიური უთანხმოებანი ძალის პოლიტიკის ნაცვლად, საერთაშორისო სამართლის მეშვეობით არ მოწესრიგდება, მომავალი ბუნდოვანი და არაპროგნოზირებადი იქნება. სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას, ლუტერპახტი სახელმწიფოს ძირითად კონცეფციად აცხადებს. მისი თვალთახედვით, საერთაშორისოსამართლებრივი ვალდებულების დაკისრებით, სახელმწიფოს სუვერენიტეტის შეზღუდვის შემთხვევაშიც კი, სახელმწიფო იგივე მოცულობით ინარჩუნებს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას.

მსოფლიოს გლობალიზაციის თანამედროვე ფენომენი, რომელიც ე.წ. ბიპოლარული მსოფლიოს სტრუქტურების რღვევას იწვევს,

უფრო მეტად აკნინებს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ცნების, როგორც სახელმწიფოზე ორიენტირებული ვესტფალური წესრიგის რაობას და მის პრაქტიკულ გამოყენებას. საერთაშორისო სამართლის ახალ სწავლებებს არ შეუშუშავებიათ საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის გარდამტეხი კონცეფცია. ჯერჯერობით, არ შექმნილა საერთაშორისო სამართლის სუბიექტისადმი ახალი შემოქმედებითი მიდგომა. სახელმწიფოები, როგორც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტები, კვლავ რჩებიან საერთაშორისო სამართლებრივი სისტემის მთავარ მონაწილეებად.

თავი III

სახელმწიფო - საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტი

დისერტაციის მესამე თავი ეთმობა სახელმწიფოს რაობას საერთაშორისო სამართალში, სახელმწიფოთა აღიარების კონსტიტუციური და დეკლარაციული თეორიების საერთაშორისო სამართლებრივ მნიშვნელობას, ხალხის თვითგამორკვევისა და სახელმწიფოებრიობის კონცეფციების ურთიერთმიმართებას, სახელმწიფოდან სუბიექტთა გამოყოფას, როგორც ახალი სახელმწიფოს ჩამოყალიბების მეთოდს, აგრეთვე სახელმწიფოს იდენტურობისა და კონტინუიტეტის საკითხებს.

საერთაშორისო სამართალი სახელმწიფოს განიხილავს, როგორც საერთაშორისო სამართლის ისტორიულად შემდგარ სუბიექტს. საერთაშორისო სამართლებრივ ურთიერთობებში, სახელმწიფოს ყველა თვისება უკავშირდება სუვერენიტეტს. სუვერენიტეტი სახელმწიფოს პოლიტიკიურ-სამართლებრივი თვისებაა, რომელსაც გააჩნია შიდასამართლებრივი და საერთაშორისო სამართლებრივი ასპექტები. საერთაშორისო სამართალი, სამართლის სუბიექტად არ მიიჩნევს სახელმწიფო ხელისუფლებას, არამედ მთლიანად სახელმწიფოს.

საერთაშორისო სამართლის დოქტრინაში სახელმწიფოებრიობასთან დაკავშირებით ორი ძირითადი ურთიერთსაწინააღმდეგო თეორია არსებობს. შეიძლება დარწმუნებით ითქვას, რომ დუალისტური თეორია და პრაქტიკა, რომელიც დამკვიდრებულია საერთაშორისო სამართალსა და საერთაშორისო ურთიერთობებში სახელმწიფოებთან მიმართებით, მნიშვნე-

ლოვანწილად ამ ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო მოსაზრებით არის განპირობებული. პირველი თეორია, რომელიც „კონსტიტუციური თეორიის“ “Constitutive Theory” სახელითაა ცნობილი, ითვალისწინებს აღიარების აქტის მეშვეობით ერთი სახელმწიფოს მიერ, მეორე ერთობისათვის საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის მინიჭებას. ამ შეხედულების თანახმად, „აღიარების აქტის“ გამოყენებით, სხვა სახელმწიფოები ახალ სახელმწიფოს არსებენ. ასეთ შემთხვევაში, ერთობის სახელმწიფოდ აღსაქმელად საკმარისია აღიარების აქტის არსებობაში ან მის არარსებობაში დარწმუნება.

მეორე, დეკლარაციული თეორიის “Declarative Theory” თანახმად კი, სახელმწიფოს არსებობა დამოკიდებულია ფაქტების არსებობაზე და საერთაშორისო სამართლით დადგენილი სახელმწიფოებრიობის კრიტერიუმებთან ამ ფაქტების შესატყვისობაზე. შესაბამისად, ამ მიდგომის თანახმად, სახელმწიფოს არსებობა შესაძლებელია აღიარებისგან დამოუკიდებლად. როდესაც გარკვეული ერთობის სტატუსის განსაზღვრის საკითხი, სახელმწიფოთა შორის უთანხმოებას შეეხება, არ არსებობს ნათლად დადგენილი წესი იმის შესახებ, თუ რატომ უნდა ცნოს ამა თუ იმ სახელმწიფომ, ეს თუ ის ერთობა, ან სხვა სახელმწიფოს მოთხოვნის საფუძველზე უარი განაცხადოს მის აღიარებაზე.

ერთობის სახელმწიფოებრივი სტატუსი, პრინციპში, აღიარებისაგან დამოუკიდებელია. ამას კი, იმ დასკვნამდე მივყავართ, რომ საერთაშორისო სამართალსა და პრაქტიკაში არსებობს სახელმწიფოებრიობის რეალური კრიტერიუმები. ის რომ, სახელმწიფოთა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა არ არის დამოკიდებული საერთაშორისო ურთიერთობების სხვა მონაწილეებზე, დამაგრებულია 1970 წლის დეკლარაციაში საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ,⁶ რომელშიც ნათქვამია: “ყოველი სახელმწიფო ვალდებულია პატივი სცეს სხვა სახელმწიფოთა სამართალსუბიექტობას”. ამასთან, დეკლარაცია ერთმანეთისაგან არ მიჯნავს უკვე არსებულ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტ სახელმწიფოებს, ახლადწარმოქმნილი

6 Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations. A/RES/25/2625 . 24 October 1970 .

სახელმწიფოებისაგან ან იმ სახელმწიფოთაგან, რომლებიც შეიძლება გამოჩნდნენ საერთაშორისო ასპარეზზე. ახალი სახელმწიფოს სამართალსუბიექტობისადმი პატივისცემის გამოვლინება მდგომარეობს მის აღიარებაში. თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის თანახმად, არსებულ სახელმწიფოებს არც ცალცალკე და არც კოლექტიურად არ ძალუძთ ახალი სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობით აღჭურვა, რომელიც მან (ახალმა სახელმწიფომ) თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაციისა და ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფოების ჩამოყალიბების შედეგად მოიპოვა.

სადისერტაციო კვლევის მიზნებისათვის, მესამე პარაგრაფში განხილულია სახელმწიფოებრიობისა და ერთა თვითგამორკვევის კონცეფციების ურთიერთდამოკიდებულება. კოსოვოს მიერ დამოუკიდებლობის ცალმხრივად გამოცხადების შემდეგ, რაც არაერთმა სახელმწიფომ ლეგიტიმურად ცნო, გაეროს გენერალური ასამბლეის 2008 წლის 8 ოქტომბრის რეზოლუციის საფუძველზე ინიცირებულ იქნა საკონსულტაციო წარმოება მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოში, სადაც არაერთმა სახელმწიფომ გამოხატა საკუთარი *opinio juris* თვითგამორკვევის უფლებისა და „თავდაცვითი გამოყოფის“ საკითხის შესახებ. კოსოვოს მაგალითზე დაყრდნობით, თავად მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლო მიიჩნევს, რომ საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს დამოუკიდებლობის გამოცხადებისა და გამოყოფის მკაფიო აკრძალვა საერთაშორისო სამართალში, რომელიც ემყარება ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპს.⁷ სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპსა და ხალხის თვითგამორკვევის უფლებას შორის არ დგას საერთაშორისო სამართლებრივი დილემა. მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემის საერთაშორისო სამართლებრივი ვალდებულება, ვრცელდება მხოლოდ სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებზე. სასამართლო დასძინს - „ზოგადი საერთაშორისო სამართალი არ შეიცავს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შესაბამის აკრძალვას. აქედან გამომდინარე, იგი ადგენს, რომ 2008 წლის 17 თებერვალს

7 ICJ, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Advisory Opinion) General List No. 141, 22 July 2010.

დამოუკიდებლობის გამოცხადება არ ეწინააღმდეგება ზოგად საერთაშორისო სამართალს“.⁸ სხვა სიტყვებით, საერთაშორისო სამართალი ნეიტრალური რჩება არასახელმწიფო წარმონაქმნის მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადების მიმართ.

ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემის პრინციპი არ წარმოადგენს სახელმწიფოს პერმანენტობის გარანტიას იმ სახით, როგორც იგი მოცემულ მომენტში არსებობს, არამედ გვევლინება დაცვის საშუალებად სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობებში და აქედან გამომდინარე, არ ვრცელდება სახელმწიფოს შიგნით არსებულ დამოუკიდებლობისათვის მეზრძოლ მოძრაობებზე. კოსოვოს სარეკომენდაციო გადაწყვეტილებამ, დაადასტურა ტრადიციული მოსაზრება იმის შესახებ, რომ საერთაშორისო სამართალი ნეიტრალური რჩება გამოყოფის საკითხთან დაკავშირებით. გამოყოფა, როგორც ასეთი არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერად ან უკანონოდ. გამოყოფა არ არის მოწესრიგებული საერთაშორისო სამართლით, თუმცა საერთაშორისო სამართალმა შეიძლება დაარეგულიროს დამოუკიდებლობის გამოცხადების კონკრეტული ფაქტი, თუ იგი დაკავშირებულია ძალის უკანონო გამოყენებასთან ან არღვევს სხვა იმპერატიულ ნორმას. გამოყოფის ეფექტიანობისათვის მხოლოდ მშვიდობიანი და დემოკრატიული საშუალებები არის მისაღები და ძალის გამოყენება, უკანონობად მიიჩნევა და იკრძალება. საერთაშორისო თანამეგობრობაში არ არსებობს თანხმობა(კონსენსუსი) გამოყოფის პოზიტიური უფლების არსებობის საკითხთან დაკავშირებით.

საერთაშორისო სამართალი პირდაპირ არ არეგულირებს სახელმწიფოდან შემადგენელ სუბიექტთა გამოყოფის საკითხს. მას იგი ირიბად აწესრიგებს სახელმწიფოთა სამართალმემკვიდრეობის სამართლის მეშვეობით, სახელმწიფოებრიობისათვის აუცილებელი მოთხოვნებითა და მესამე სახელმწიფოთა მხრიდან აღიარების ლეგალურობის მოთხოვნებით. საერთაშორისო სამართალმემკვიდრეობა საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო წინააღმდეგობრივი შინაარსის მქონე დარგია. ეს ეხება როგორც ამ დარგის თეორიულ შემადგენელს, ისე სახელმწიფოთა პრაქტიკას, რომელიც ფრიად არაერთგვაროვანია. სახელმწიფოთა სამართალმემკვიდრეობა უფრო პოლიტიკური

⁸ Kosovo AO, *supra* note 5, at paragraph 84.

პროცესია, ვიდრე სამართლებრივი.

სახელმწიფო კონტინუიტეტსა და სახელმწიფო სამართალ-მემკვიდრეობას შორის ფუნდამენტური განსხვავება არსებობს. ტერმინი „სახელმწიფო კონტინუიტეტი“ გამოხატავს შემთხვევას, როდესაც ერთი და იგივე სახელმწიფო განაგრძობს არსებობას ტერიტორიისა და მოსახლეობის რაოდენობის ცვლილების მიუხედავად. კონტინუიტეტის ძირითადი არსი მდგომარეობს სახელმწიფოს მიერ, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, პრაქტიკულად იგივე ტერიტორიული შემადგენლობის და იგივე სტრუქტურისა თუ მმართველობის სისტემის შენარჩუნებაში. ხოლო „ტერმინით სახელმწიფო სამართალმემკვიდრეობა“ აღინიშნება გარკვეულ ტერიტორიაზე სუვერენიტეტის შეცვლით გამოწვეული სამართლებრივ საკითხთა კომპლექსი“.⁹ სახელმწიფოს კონტინუიტეტში იგულისხმება სახელმწიფოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის იდენტურობა და უწყვეტობა, მის ტერიტორიაზე თუ მისი ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე ხელისუფლების ცვლის პირობებში. „საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების იდენტურობასა და უწყვეტობაში, იგულისხმება სახელმწიფოს ფაქტობრივ უწყვეტობაზე დაფუძნებული სახელმწიფოთა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის უწყვეტობა“.¹⁰ კონტინუიტეტის პრობლემა შეიძლება დადგეს ზოგიერთ საგანგებო ვითარებაში, როდესაც სახელმწიფო როგორც სოციალური ორგანიზმი, დროებით იღუპება ტერიტორიის ოკუპაციის, მისი შემადგენელი ნაწილების გამოყოფის და მათ ტერიტორიებზე ახალი სახელმწიფოების ჩამოყალიბების შედეგად. საზოგადოებაში მომხდარი სოციალური რყევები, მისი სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური სტრუქტურების ნგრევა თავისთავად არ იწვევს სახელმწიფოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის გაქრობას. იმ სახელმწიფოთა შეხედულება, რომლებიც სუბიექტის სამართლებრივ სტატუსს განსაზღვრავენ საერთაშორისო ურთიერთობებში, განპირობებულია არაერთგვაროვანი სუბიექტური მიზნებით

9 Professor James Crawford SC; Professor Alan Boyle. Opinion: Referendum on the Independence of Scotland - International Law Aspects.(December 10. 2012) p.71

10 J. A. Моджорян. Идентичность, непрерывность и правопреемство субъектов международного права. Советское государство и право 1958. №9. С. 61-70.

და ხშირად ანალოგიის მქონე მოვლენებს, სამართლებრივი თვალსაზრისით განსხვავებულად აფასებს. ყოფილი საბჭოთა კავშირისა და ყოფილი იუგოსლავიის საერთაშორისო სამართლებრივი სუბიექტობის მიმართ მესამე სახელმწიფოთა დამოკიდებულება, ნათლად გვიჩვენებს ერთმანეთის მსგავსი სიტუაციების საერთაშორისო სამართლებრივი შეფასების კონტრასტულობას. ყოფილი იუგოსლავიის პრაქტიკული მაგალითი ნათლად მეტყველებს, რომ საერთაშორისო სამართალში, ხშირად მესამე სახელმწიფოთა ბენევიოლენტურ ნებაზეა დამოკიდებული საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის საერთაშორისო სტატუსის განსაზღვრა, რაც ზოგჯერ პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოდის ერისა და სახელმწიფოს სუვერენული ნების გამოხატულებასთან. საყურადღებოა ბალტიის ქვეყნების (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა) პოზიცია საბჭოთა კავშირიდან გამოყოფასთან დაკავშირებით. საქმე ისაა, რომ ხსენებულმა რესპუბლიკებმა განაცხადეს 1940 წლამდე არსებული სტატუსის განგრძობის შესახებ და საკუთარი თავი, უწინდელი ერთობების იდენტურ სუბიექტებად მიიჩნიეს. ლიტვის დამოუკიდებლობის აღდგენას, მის კონტინუიტეტსა და იდენტურობას, გააჩნია მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სამართლებრივი მნიშვნელობა პრეცედენტული პოტენციის თვალსაზრისით. საერთაშორისო სამართლის პრინციპებმა და ნორმებმა შესაძლებელი გახადა ლიტვის რესპუბლიკის კონტინუიტეტისა და იდენტობის 50 წლის მანძილზე შენარჩუნება, რაც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი მიზნის - სამართლიანობის დამკვიდრების - აშკარა გამოხატულებაა.

საერთაშორისო სამართლის დოქტრინაში გავრცელებული კონტინუიტეტის განსაზღვრების თანახმად, სახელმწიფოს სამართალსუბიექტობა იდენტურია ნებისმიერი შიდასახელმწიფოებრივი ცვლილებების მიუხედავად.

თავი IV

საქართველო - საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი

დისერტაციის მეოთხე თავი ეთმობა საქართველოს სახელმწიფოებრიობასა და მის საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას. კონკრეტულად კი, საქართველოს დემოკრატიულ რეს-

პუბლიკას, როგორც საერთაშორისო სამართლის ახალ სუბიექტს. მისი ოკუპაციისა და ფაქტობრივი ანექსიის შედეგებს. გარდა ამისა, მოცემული თავის მეორე პარაგრაფში დადგენილია იდენტურობისა და კონტინუიტეტის არსებობა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის.

1918 წლის, 26 მაისს, ამიერკავკასიის სეიმისა და რესპუბლიკის დაშლილად გამოცხადების შემდეგ, თბილისში, ყოფილი მეფისნაცვლის სასახლის ყვითელ დარბაზში გაიხსნა საქართველოს ეროვნული საბჭოს ისტორიული სხდომა. სადამოს 17 საათსა და 10 წუთზე ნოე ჟორდანიამ წაიკითხა „საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი“, რომლის პირველსავე მუხლში განცხადებულია: „ამიერიდან საქართველოს ხალხი სუვერენულ უფლებათა მატარებელია და საქართველო სრულუფლებოვანი დამოუკიდებელი სახელმწიფოა“. ამ დღიდან საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაზე, როგორც ახალ სახელმწიფოზე, მამასადამე კი საერთაშორისო სამართლის ახალ სუბიექტზე, პირდაპირ გავრცელებას იწყებს თანამედროვე საერთაშორისო საჯარო სამართალი. დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან ორ დღეში, 1918 წლის, 28 მაისს გერმანიის იმპერიასა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას შორის გემზე SS Minna Horn ფორმდება ფოთის ორმხრივი ხელშეკრულება - დროებითი შეთანხმება, რომლის ძალითაც საქართველომ მიიღო გერმანიის მფარველობა და ფაქტობრივი აღიარება. 1918 წლის 27 აგვისტოს, ბრესტის 1918 წლის 3-7 მარტის ზავის დამატებითი, რუსეთ-გერმანიის ხელშეკრულების მე-13-ე მუხლის საფუძველზე, „რუსეთი ეთანხმება გერმანიის მიერ საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ცნობას“.¹¹ გარდა ამისა, ამ დოკუმენტის საიდუმლო ოქმის მე-8-ე მუხლის თანახმად, რუსეთი იღებს ვალდებულებას არ გადაკვეთოს საქართველოს საზღვარი.¹² ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ უკვე ამ პერიოდისათვის რუსეთი იმპლიციტურად აღიარებს მისგან დამოუკიდებელი საქართველოს რესპუბლიკის არსებობას. საბჭოთა რუსეთსა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას

11 Supplementary Russian-German Treaty, August 27, 1918. XX Memorandum Appendix. (Izvestia, Sept.3,1918).

12 Secret protocol to the German-Soviet Supplementary Treaties of 27 August 1918: Note from Joffe to the German Foreign Minister. (Europäische Gespräche, 1926,III,p.151).

შორის 1920 წლის, 7 მაისის მოსკოვის ხელშეკრულების ძალით, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის de jure აღიარების შემდეგ, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა de jure ცნეს: თურქეთმა (1918 წლის 3 ივლისი), გერმანიამ (1920 წლის 24 სექტემბერი), ბელგიამ, საფრანგეთმა, ინგლისმა, იტალიამ, იაპონიამ (1921 წლის 27 იანვარი), პოლონეთმა (1921 წლის 28 იანვარი), ავსტრიამ (1921 წლის 17 თებერვალი), რუმინეთმა (1921 წლის 18 თებერვალი), ჰაიტიმ (1921 წლის 9 მარტი), მექსიკამ (1921 წლის 14 აპრილი), ლუქსემბურგმა (1921 წლის 23 თებერვალი) და სხვა.

ხსენებული ხელშეკრულება ფორმალურად მოქმედებდა საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების ძალადობრივად დამყარების (ოკუპაციის) შემდეგაც: ბოლშევიკებმა, სანამ საქართველო ჯერ ამიერკავკასიის ფედერაციასა და შემდეგ სსრ კავშირის შემადგენლობაში შევიდოდა, საბაჟოები და სასაზღვრო-გამშვები პუნქტები რუსეთთან სწორედ 7 მაისის დოკუმენტის მესამე მუხლში მოცემული საზღვრის თანახმად დააწესეს. 1921 წლის, 11-16 თებერვალს საბჭოთა რუსეთის წითელი ჯარები შემოიჭრა საქართველოში.¹³ ინტერვენცია განხორციელდა რუსეთ-საქართველოს ხელშეკრულების დებულებების უხეში დარღვევით და რაიმე Casus belli-ს არსებობის გარეშე. 1921 წლის, 21 თებერვალს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელმა კრებამ დაამტკიცა ქვეყნის კონსტიტუცია. 22 თებერვალს, საბჭოთა რუსეთს საქართველოს წინააღმდეგ ქემალისტური თურქეთის სახით, ახალი მოკავშირე გამოუჩნდა, რომელმაც ულტიმატუმი წარუდგინა საქართველოს მთავრობას და მოითხოვა ქართული ჯარების ქალაქ არტაანიდან (არდაჰანი) და ართვინიდან გაყვანა. 16 მარტს, თურქეთის ძალები შევიდნენ ბათუმში და განაცხადეს, რომ ანგორას დიდ ეროვნულ სათათბიროს ქალაქ ბათუმის და მისი რაიონის თურქეთთან შეერთება გადაწყვიტა და სცადეს ძალის გამოყენებით ქალაქის დაკავება. 21 მარტს „დამით ქართველ ნაწილებმა ყოველი მხრივ შეუტყის ოსმალთა ჯარებს, დაამარცხეს ისინი და განაიარაღეს...ქალაქ ბათუმი ამგვარად გადარჩენილ

¹³ სარგის კაკაბაძე, ქართველი ხალხის ისტორია 1783-1921 გამომცემლობა „ნეკერი“ 1997. გვ.261.

იქნა“.¹⁴ ერთა ლიგა ცნობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელმწიფოებრიობას და მისი დევნილი ხელისუფლების ლეგიტიმურობას მისი ოკუპაციის შემდგომ პერიოდშიც.¹⁵ 1921 წლის საბჭოთა რუსეთის ინტერვენციის შედეგად განხორციელდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო ოკუპაცია, რომელიც მიმდინარეობდა იმ პერიოდში საქართველოსათვის უკვე მოქმედი საერთაშორისო ჩვეულებითი სამართლის ნორმების, განსაკუთრებით კი, სახმელეთო ომის წარმოების კანონებისა და ჩვეულებების შესახებ ჰააგის 1907 წლის მეოთხე კონვენციის 42-ე, 43-ე, 45-ე, 46-ე, 48-ე, 55-ე და 56-ე მუხლების უხეში დარღვევით. 1921 წლის, 25 თებერვალს საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლება ისე გამოცხადდა, რომ საქართველოში საბჭოები არ არსებობდა.¹⁶ 1922 წლის, 25 თებერვალს, საბჭოთა ხელისუფლების ძალადობრივი დამყარების ზუსტად ერთი წლისთავზე, გაიხსნა სრულიად საქართველოს საბჭოების პირველი ყრილობა. საქართველოს სსრ პირველი კონსტიტუცია საბჭოების პირველმა ყრილობამ დაამტკიცა 1922 წლის, 2 მარტს. 1922 წლის, 16 აპრილს გერმანიასა და რსფსრ-ს შორის გაფორმდა რაპალოს ხელშეკრულება, რომლითაც ორთავე მხარემ უარი თქვა ბრესტის ზავის პირობებზე. ამავე წლის 5 ნოემბერს, მხარეთა შორის დაიდო რაპალოს ხელშეკრულების დამატებითი შეთანხმება, რომლის 1 მუხლის შესაბამისად გერმანია აღიარებდა საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა (სხვა რესპუბლიკებთან ერთად) და რსფსრ-ს მოკავშირეობას. ხელშეკრულების შინაარსიდან გამომდინარე გერმანია საქართველოს „რუსეთის მოკავშირე სახელმწიფოდ“ აღიარებს, რაც იმას მოწმობს, რომ ხელშეკრულების ძალით გერმანია აღიარებს საქართველოს გასაბჭოებას, ე.ი. რევოლუციური გზით საქართველოში ხელისუფლების შეცვლას, თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ რაპალოს ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოს სსრ-ს ამიერკავკასიის

14 სარგის კაკაბაძე, ქართველი ხალხის ისტორია 1783-1921 გამომცემლობა „ნეკერი“ 1997. გვ.267

15 League of Nations. Records of 3 rd Assembly, Minutes of the 6 th Committee (political questions). Geneva 1922, pp.38-41 and annex 12; “Documents...” pp. 25-33 and League of Nations Records of the 3 rd Assembly Plenary Meeting. Vol. I, pp. 201-203 – Geneva, 1922.

16 ფილიპე მახარაძის 1921 წლის 6 დეკემბრის მოხსენებითი ბარათი ვლადიმერ ლენინისადმი „საქართველოში მუშაობის შესახებ“.

სფსრ-ში გაწევრიანებამდე და საერთაშორისო სამართლებრივი თვალსაზრისით, იგი კიდევ ერთხელ ადასტურებდა საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის არსებობას, ვინაიდან როგორც ზემოთ ვნახეთ, საერთაშორისო სამართლის დოქტრინაში გავრცელებული კონტინუიტეტის განსაზღვრების თანახმად, სახელმწიფოს სამართალსუბიექტობა იდენტურია ნებისმიერი შიდასახელმწიფოებრივი ცვლილებების მიუხედავად. 1922 წლის, 13 დეკემბერს ბაქოში, ამიერკავკასიის მუშათა, გლეხთა და წითელარმიელ დეპუტატთა საბჭოების პირველმა ყრილობამ დაამტკიცა დეკლარაცია და ხელშეკრულება ა/კ სფსრ შექმნის შესახებ და ამავე დღეს მიიღო მისი პირველი კონსტიტუცია. 1922 წლის დეკემბერში საქართველოს სსრ, ა/კ სფსრ-ს მემველობით შევიდა - სსრ კავშირში, ამ უკანასკნელის შექმნის შესახებ 1922 წლის, 30 დეკემბრის ხელშეკრულების საფუძველზე.¹⁷ გასათვალისწინებელია, რომ ამგვარად საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა არ მხოლოდ გაწევრიანდა სსრკ-ში, არამედ როგორც ა/კ სფსრ-ს წევრი სუბიექტი, რსფსრ-ს, უკრაინის სსრ-ს და ბელორუსიის სსრ-სთან ერთად, საბჭოთა სამართლის თანახმად იქცა საბჭოთა კავშირის დამფუძნებლად. თუმცა, როგორც ზემოთ ვიხილეთ, საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკა საერთაშორისო კონფლიქტის შედეგად, სამხედრო ოკუპაციის მსხვერპლი გახდა. არავითარ რევოლუციას საქართველოში ადგილი არ ჰქონია. 1918-1921 წლების საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ არ მოუწერა რა ხელი კაპიტულაციაზე საბჭოთა რუსეთს, de jure შეუნარჩუნა არსებობა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას, რითაც იურიდიული საფუძველი გამოაცალა საქართველოში საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის სახით დამყარებული წყობის კანონიერ არსებობას.

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში რევოლუციური მოძრაობა ინსპირირებული და მხარდაჭერილი იყო უცხო სახელმწიფოს მიერ, წარმოსახვით რევოლუციას სამხედრო ინტერვენციის მხარდაჭერით ახორციელებდნენ სხვა ქვეყნის მოქალაქეები და ოფიციალური ორგანოები, საქმე ოკუპაციასთან გვაქვს და არა რევოლუციასთან,

17 საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978) თბილისი 1983, გვ 7-8.

რომელიც წინ უძღოდა სახელმწიფოს სრულ ფაქტობრივ ანექსიას. როგორც ზემოთ ითქვა, სახელმწიფოს უვერენი ტექტის პატივისცემისა და საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპმა, ასახვა ჰპოვა ხელშეკრულებით საერთაშორისო სამართალში, კერძოდ 1920 წლის, 7 მაისის რუსეთ-საქართველოს საზავო ხელშეკრულებაში, 1921 წლის, 18 მარტის რიგის სამშვიდობო ხელშეკრულების მე-5-ე მუხლში, აგრეთვე 1921 წლის 26 თებერვლის რუსეთ-სპარსეთის ხელშეკრულების მე-4-ე მუხლში. გარდა ამისა, 1919 წლის, 5 ოქტომბერს, ლენინმა საჯაროდ გასცა გარანტია, საბჭოთა ხელისუფლების მხრიდან უცხო სახელმწიფოების საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის შესახებ.¹⁸ ასევე აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა რუსეთის მიერ 1921 წელს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ განხორციელებული სამხედრო ოკუპაციითა და მისი ფაქტობრივი ანექსიით, ხელყოფილ იქნა საფრანგეთის ბურჟუაზიული რევოლუციის მიერ 1790 წლის, 22-27 მაისის დეკრეტით გამოცხადებული საზღვრების ურღვეობის პრინციპი და რაც მთავარია, თავად ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მიერ სამშვიდობო დეკრეტით გამოცხადებული მოწოდება ყველა ერისა და ხელისუფლებისადმი, მოლაპარაკება დაეწყოთ ანექსიისგან თავისუფალი, სამართლიანი და დემოკრატიული მსოფლიოს ჩამოყალიბების შესახებ. ეს მოწოდება ითვალისწინებდა უცხო ტერიტორიების ძალისმიერი მიტაცების პოლიტიკაზე უარის თქმას.¹⁹ ასევე საგულისხმოა, რომ ამ პერიოდის საერთაშორისო სამართალში, ომის პირდაპირი და საყოველთაო აკრძალვის არარსებობის მიუხედავად, ვერსალის 1919 წლის, 28 ივნისის ხელშეკრულების 231-ე მუხლი ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას აგრესიული ომის წარმართვისათვის. ხელშეკრულების სწორად ამ მუხლმა შემოიტანა აგრესიის კონცეფცია საერთაშორისო პოზიტიურ სამართალში. გარდა ამისა, ვერსალის ხელშეკრულების 227-ე მუხლი, ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას ხელშეკრულებათა სიწმინდის შეზღავანისათვის. ამ მუხლში ყურადღება გამახვილდა საერთაშორისო სამართლებრივი ვალდებულებების კეთილსინდისიერი შესრულების პრინციპზე. დასასრულს უნდა აღინიშნოს, რომ რუსეთ-საქართველოს 1920 წლის, 7 მაისის საზავო

18 В.И. Ленин, Полн.собр.соч. Т.35. С.13-14.

19 В.И. Ленин Полн.собр.соч. Т.35. С.13-14.

ხელშეკრულების დარღვევით განხორციელებული სამხედრო ოკუპაცია და ფაქტობრივი ანექსია, წარმოადგენდა საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი და უძველესი პრინციპის *pacta sunt servanda* პრინციპის დარღვევას.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, მისი ოკუპაციის და ფაქტობრივი ანექსიის მომენტისათვის წარმოადგენდა სრულფასოვან საერთაშორისო სამართლის სუბიექტს, როგორც დეკლარაციული, ისე კონსტიტუციური თეორიების მიხედვით და მასზე ვრცელდებოდა მოქმედი საერთაშორისო სამართლის ნორმები.

1990 წლის, 9 მარტს, საქართველოს სსრ მეთერთმეტე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე XIII სესიაზე მიღებულ იქნა დადგენილება „საქართველოს სახელმწიფო სუვერენიტეტის დაცვის გარანტიების შესახებ“, რომელშიც ნათქვამია: „საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭო ადასტურებს, რომ 1921 წლის თებერვალში საქართველოში საბჭოთა რუსეთის ჯარების შემოყვანა და მთელი ტერიტორიის დაკავება სამართლებრივი თვალსაზრისით წარმოადგენდა სამხედრო ჩარევას (ინტერვენციას) და ოკუპაციას არსებული პოლიტიკური წყობის დამბობის მიზნით, ხოლო პოლიტიკური თვალსაზრისით, ფაქტობრივ ანექსიას; გმობს საქართველოს ოკუპაციას და ფაქტობრივ ანექსიას საბჭოთა რუსეთის მიერ, როგორც საერთაშორისო დანაშაულს...; საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭო აცხადებს უკანონოდ და ბათილად 1921 წლის, 21 მაისის მუშურ-გლეხურ სამოკავშირეო ხელშეკრულებას საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკასა და რუსეთის საბჭოთა ფედერაციულ სოციალისტურ რესპუბლიკას შორის; 1922 წლის, 12 მარტის სამოკავშირეო ხელშეკრულებას ამიერკავკასიის საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკათა ფედერაციული კავშირის შექმნის შესახებ ... დაიწყოს მოლაპარაკება საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს აღდგენის შესახებ, ვინაიდან 1922 წლის, 30 დეკემბრის ხელშეკრულება საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების შექმნის შესახებ საქართველოს მიმართ არაკანონიერია“. 1990 წლის, 20 ივნისს საქართველოს სსრ უზენაესმა საბჭომ გაუქმებულად გამოაცხადა საქართველოს ოკუპაციისა და ანექსიის შედეგად შექმნილი ხელისუფლების ორგანოები - რევოლუციური კომიტეტები და საბჭოები, რადგან

ისინი არ გამოხატავდნენ ქართველი ხალხის ჭეშმარიტ, თავისუფალ ნება-სურვილს. უკანონოდ და ბათილად გამოაცხადა ყველა აქტი, რომელიც აუქმებდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკურ ინსტიტუტებს. 1991 წლის, 31 მარტს საქართველოში ჩატარდა რეფერენდუმი - საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის აღდგენის შესახებ. რეფერენდუმის ერთადერთი კითხვა იყო: "გსურთ თუ არა საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის საფუძველზე?" რეფერენდუმზე დასმული ეს კითხვა, თავისი ფორმულირებით სვამს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან საქართველოს რესპუბლიკის იდენტურობისა და მისი კონტინუიტეტის საკითხს. 1991 წლის, 31 მარტს, საქართველოს მოსახლეობამ საყოველთაო რეფერენდუმზე მხარი დაუჭირა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას 1918 წლის 26 მაისის აქტის საფუძველზე, რითიც პირდაპირ გამოძღვანდა საქართველოს ხალხის ნება აღედგინა უკანონოდ ხელყოფილი სახელმწიფოებრიობა. 1991 წლის, 5 აპრილს გამოქვეყნდა 31 მარტს გამართული რეფერენდუმის შემაჯამებელი შედეგები, რომლის მიხედვით: ამომრჩეველთა რაოდენობა საქართველოში შეადგენდა: 3 657 477; რეფერენდუმში მონაწილეთა რაოდენობა: 3 302 572 (90,3 %); საკითხის დადებითად გადაწყვეტის მომხრე ამომრჩეველთა რაოდენობა („დიახ“): 3 266 265, რაც შეადგენს რეფერენდუმის მონაწილეთა 98,9%-ს, ხოლო ამომრჩეველთა სრული რაოდენობის 89,3 %-ს; საკითხის უარყოფითად გადაწყვეტის მომხრე ამომრჩეველთა რაოდენობა („არა“): 17 400, რაც შეადგენს რეფერენდუმში მონაწილეთა 0,53 %-ს, ხოლო ამომრჩეველთა სრული რაოდენობის 0,48 %-ს. რეფერენდუმის შედეგებზე დაყრდნობით, 1991 წლის 9 აპრილს, 12:30 სთ-ზე თბილისში, მთავრობის სასახლეში მიღებულ იქნა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი. დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტში ნათქვამია „... საქართველო საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში ნებაყოფლობით არ შესულა, ხოლო მისი სახელმწიფოებრიობა დღესაც არსებობს, დამოუკიდებლობის აქტი და კონსტიტუცია დღესაც იურიდიული ძალის მქონეა, ვინაიდან დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობას კაპიტულაციაზე ხელი არ მოუწერია და განაგრძობდა მოღვაწეობას ემიგრაციაში. საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში საქართველოს

იძულებითი ყოფნის მთელი პერიოდი აღინიშნა სისხლიანი ტერორითა და რეპრესიებით, რისი უკანასკნელი გამოვლინებაც იყო 1989 წლის, 9 აპრილის ტრაგედია...“.

საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი ეყრდნობა 1991 წლის, 31 მარტის რეფერენდუმით გამოხატულ საქართველოს მოსახლეობის ერთსულოვან ნებას, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა აღადგინოს 1918 წლის, 26 მაისის აქტის საფუძველზე, რაც მხოლოდ იმას ნიშნავს რომ საქართველოს მოსახლეობა, თავისი სუვერენული ნების გამოხატულებით, საკუთარი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას უკავშირებს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას და ახდენს მასთან იდენტიფიცირებას სახელმწიფო კონტინუიტეტის საფუძველზე. 1991 წლის 9 აპრილის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტის საფუძველზე, საქართველოს რესპუბლიკამ როგორც სუვერენულმა სახელმწიფომ, საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან იდენტურობისა და მისი კონტინუიტეტის საფუძველზე აღიდგინა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა და მასთან დაკავშირებული უფლებამოსილებანი, აღიარა საერთაშორისო სამართლის პრინციპი და დაადგა დემოკრატიული განვითარების გზას. 1991 წლის დეკემბერს, იწყება საბჭოთა კავშირის ფორმალური დაშლის პროცესი. 1991 წლის, 8 დეკემბერს ბელორუსიაში, კერძოდ კი ბელოგვეჟში (ვისკული), სამი მოკავშირე რესპუბლიკის (რსფსრ, ბსსრ, უსსრ) მეთაურებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის შექმნის შესახებ, რომლის პრეამბულაშიც დაფიქსირებული იყო, რომ საბჭოთა კავშირი (სსრკ), როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი წყვეტდა არსებობას. რუსეთის ფედერაციის მიერ ეს შეთანხმება რატიფიცირებულ იქნა 1991 წლის, 12 დეკემბერს ფედერაციის უმაღლესი საბჭოს მიერ, დადგენილებით N2014-I. რის შემდეგაც რსფსრ-ს უმაღლესმა საბჭომ იქვე მიიღო დადგენილება საბჭოთა კავშირის შექმნის შესახებ 1922 წლის, 30 დეკემბრის ხელშეკრულების დენონსაციის შესახებ. თუმცა ზოგიერთი იურისტი მიიჩნევს, რომ ამ დადგენილებას არ ჰქონდა იურიდიულ მნიშვნელობა, ვინაიდან თავად ხელშეკრულებამ ძალა დაკარგა ჯერ კიდევ 1924 წელს, გახდა რა საბჭოთა კავშირის პირველი

კონსტიტუციის შემადგენელი ორგანული ნაწილი.²⁰ 1991 წლის, 21 დეკემბერს ბელოვეჟის შეთანხმებას შეუერთდნენ აზერბაიჯანი, სომხეთი, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, თურქმენეთი და უზბეკეთი, რომლებმაც ამაღ-ათაში რუსეთს, ბელორუსეთს და უკრაინასთან ერთად ხელი მოაწერეს დეკლარაციას დსთ-ს მიზნებისა და პრინციპების ერთგულების შესახებ. ზოგიერთი იურისტი სწორად ამ დღეს მიიჩნევს საბჭოთა კავშირის დაშლის თარიღად.²¹ თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ ფორმალურად საბჭოთა კავშირის, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ხელისუფლების ორგანოებმა არსებობა შეწყვიტეს 1991 წლის, 25-26 დეკემბერს. ამავე დღეს დაეშვა საბჭოთა კავშირის დროშა.

საქართველოს რესპუბლიკას საბჭოთა კავშირის დაშლის გაფორმების ზემოხსენებულ პროცესებში და დსთ-ს შექმნაში მონაწილეობა არ მიუღია. ეს ფაქტობრივი გარემოება პირდაპირ უკავშირდება 1991 წლის, 22 დეკემბერს თბილისში სამხედრო გადატრიალებისა და საქართველოში სამოქალაქო ომის დაწყებას, რაც იმით შეიძლება აიხსნას, რომ საქართველოს რესპუბლიკის იმჟამინდელმა ხელისუფლებამ უარი განაცხადა შეერთებოდა ალმა-ათის 1991 წლის, 21 დეკემბრის დეკლარაციას დსთ-ს მიზნებისა და პრინციპების შესახებ, რაც იმას ნიშნავდა, რომ საქართველოს რესპუბლიკა, ემიჯნებოდა „რუსეთში მიმდინარე რევოლუციას“ და ამ სახით საბჭოთა კავშირის დემონტაჟში მონაწილეობის მიღებას. 1991 წლის 22 დეკემბერს, დილის 8 საათზე თბილისში დაიწყო საქართველოს რესპუბლიკის ხელისუფლების წინააღმდეგ შეიარაღებული ამბოხი. 1992 წლის, 2 იანვარს სამხედრო გადატრიალების ლიდერებმა ჩამოაყალიბეს დროებითი არაკონსტიტუციური ორგანო, რომელსაც უწოდეს „საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო საბჭო“. სამხედრო საბჭომ რესპუბლიკის ტერიტორიაზე დროებით შეაჩერა კონსტიტუციის მოქმედება.²²

20 (Е. А. Лукьянова, Российская государственность и конституционное законодательство в России (1917—1993).

21 П.П. Кремнев. Диссертация - Образование и прекращение существования СССР как субъекта Международного Права. 2000г.

22 საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო საბჭოს მიმართვა საქართველოს მოსახლეობისადმი. თბილისი, 1992 წლის 2 იანვარი.(გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ N1 1991, 1992 წლის 8 იანვარი.)

1992 წლის, 21 თებერვალს სამხედრო საბჭომ გამოსცა დეკლარაცია,²³ რომლის მიხედვით საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო და საქართველოს პრეზიდენტი გამოაცხადა საქართველოს სსრ სამართალმემკვიდრეებად და პრეზიდენტს ბრალი დასდო ავტორიტარულ მმართველობასა და ხელისუფლების უზურპაციაში. ამავე დეკლარაციით, როგორც ზემოთ ვნახეთ, სამხედრო საბჭომ აღდგენილად გამოაცხადა 1921 წლის საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია და 1992 წლის შემოდგომაზე დანიშნა საპარლამენტო არჩევნები. როგორც ვხედავთ, 1991 წლის ბოლოს „...არაკონსტიტუციური გზით ხდება საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოსა და საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის უფლებამოსილებათა ვადამდე ადრე ფაქტობრივი შეწყვეტა, იქმნება სამხედრო საბჭო და დროებითი მთავრობა. გარდამავალი პერიოდის კონსტიტუცია და მის საფუძველზე მიღებული ზოგიერთი კანონი ძალადაკარგულად გამოცხადდა, ხოლო 1992 წლის 21 თებერვალს სამხედრო საბჭო იღებს დეკლარაციას საქართველოს 1921 წლის 21 თებერვლის კონსტიტუციის აღდგენის თაობაზე“.²⁴ 1992 წლის, 10 მარტს სამხედრო საბჭომ ხელისუფლება გადააბარა საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს, რომელშიც პოლიტიკური ძალებისა და საზოგადოების ფართო წარმომადგენლობა გაერთიანდა. საქართველოს ტერიტორიის უმეტეს ნაწილზე სამხედრო, შემდეგ კი სახელმწიფო საბჭოს სახით, დამყარდა de facto ხელისუფლება. 22 დეკემბრის საომარ მოქმედებებში ნათლად გამოიკვეთა რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებულ ძალთა მონაწილეობა. 1921 წლის აშკარა და დაუფარავი ოკუპაციისგან განსხვავებით, რუსეთის ფედერაციის სამხედრო ძალები ამჟამად ირიბი ფორმით მონაწილეობენ საქართველოს რესპუბლიკის წინააღმდეგ მოქმედებებში, რაც გამოიხატებოდა მეამბოხეთა შეიარაღებით მომარაგებასა და სამხედრო ინსტრუქტორებით დახმარებაში. კიდევ ერთი ნიშანი რომელიც ერთმანეთისაგან განასხვავებს 1921 წლისა და 1991 წლის მოვლენებს ის არის, რომ 1991 წელს გამოიკვეთა სამხედრო გადატრიალების მხარდაჭერა

23 საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო საბჭოს დეკლარაცია .1992 წლის 21 თებერვალი. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, N 36, 1992 წლის 25 თებერვალი).

24 კონსტიტუციური სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი 2005.(სავტორი კოლექტივი: ა. დემეტრაშვილი, მ. კვაჭაძე, კ. კუბლაშვილი, დ. ლოსაბერიძე, ზ. რუხაძე, ვ. ხმალაძე, ზ. ჯიბლაშვილი). გვ. 69.

რესპუბლიკის მოქალაქეთა ნაწილის მხრიდან, რაც განპირობებული იყო ხელისუბლების მოქმედებებისადმი ქვეყნის მოსახლეობის ერთი ნაწილის უკმაყოფილებით.

საქართველოს 1995 წლის, 24 აგვისტოს კონსტიტუციის პრეამბულაში, სხვა მიზნებთან ერთად, საქართველოს მოქალაქეთა ნების გამოვლინებად დასახელებულია სამართლებრივი სახელმწიფოს დამკვიდრების ურყევი ნება. ეს ნება ისევ და ისევ ემყარება 1991 წლის, 31 მარტს ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე ჩატარებულ რეფერენდუმს და 1991 წლის, 9 აპრილს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტს.²⁵ ეს ობიექტურად იმას ნიშნავს, რომ სახელმწიფო „საქართველო“, საქართველოს მოსახლეობის ეთსულოვანი ნების საფუძველზე საკუთარ არსებობას უკავშირებს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისა და საქართველოს რესპუბლიკის არსებობას, მასთან იდენტურობასა და მის კონტინუიტეტს. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ დოკუმენტის მეორე მუხლშივე ჩნდება ჩანაწერი, რომელიც სამართლებრივი თვალსაზრისით ეწინააღმდეგება კონსტიტუციის პრეამბულასა და მის პირველ მუხლში გაცხადებული დებულებების შინაარსს. საქმე ის არის, რომ მეორე მუხლის პირველი პუნქტი, რომელიც ადგენს სახელმწიფოს ტერიტორიულ ფარგლებს, მას უკავშირებს საბჭოთა კავშირის დაშლის ე.წ. თარიღს - 1991 წლის 21 დეკემბერს. ზოგადსამართლებრივი თვალსაზრისით სახელმწიფოს ტერიტორიის რაიმე ისტორიულ თარიღთან დაკავშირება მიზანშეუწონელია, განსაკუთრებით კი მაშინ როდესაც, აღნიშნულ თარიღთან პირდაპირ დაკავშირებულ მოვლენებში სახელმწიფო არ მონაწილეობს. კონსტიტუციის ეს ჩანაწერი ერთმნიშვნელოვნად გამომდინარეობს სახელმწიფოს დსთ-ში გაწევრიანების შედეგებიდან და თავისი შინაარსით უკავშირდება არა სახელმწიფოს იდენტურობისა და კონტინუიტეტის კონცეფციას, არამედ „ახალი სახელმწიფოს“ - „საქართველოს“ პარადიგმისათვის საფუძვლების ჩაყრის მცდელობას. ამგვარად, კონსტიტუციის მეორე მუხლი კოლიზიაშია საქართველოს მოსახლეობის მიერ 1991 წლის, 31 მარტს რეფერენდუმზე გამოთქმულ ნებასთან და წინააღმდეგობაში მოდის სახელმწიფოს ძირითად კანონის წინამსწრებ დებულებებთან. დარღვეულია სახელმწიფო სუვერენიტეტის ერთადერთი

25 საქართველოს 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუცია, მუხლი 1.

მატარებლისადმი, საქართველოს ხალხისადმი პატივისცემის ვალდებულება. ნიველირებულია მისი ნათლად გამოხატული ნება, მამასადამე უგულვებელყოფილია სამართლებრივი სახელმწიფოს უმთავრესი შემადგენელი კომპონენტი, რომელსაც უნდა ეფუძნებოდეს ნებისმიერი რესპუბლიკური კონსტიტუცია. საქართველოს მოსახლეობის მიერ არაერთგზის გამოხატული ნების რაიმე ფორმით უგულვებელყოფას იერიში მიაქვს სახელმწიფოს საშინაო თავისუფლებაზე, რაც აუცილებელი პირობაა იმისათვის, რომ სახელმწიფო იყოს საერთაშორისო სამართლის სრულფასოვანი, გნებავთ სრულუფლებიანი სუბიექტი. ეჭვქვეშ დგება როგორც ხალხის კოლექტიურ ნებაში განპირობებული სახელმწიფოს ნება, რომელიც ახდენს სახელმწიფოს სამართლებრივი სუბიექტობის ფორმირებას, ასევე მოქალაქეთა ინდივიდუალური ნებისაგან შემდგარი მართლწესრიგი, რომელიც ერთობლიობაში, სახელმწიფო ნებად ფორმირდება. მოსახლეობის ნების უზურპაციის პირობებში სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფს ეროვნული საზოგადოებრიობის სამართლებრივ განგრძობადობას. ამრიგად, შესაძლებლობას ართმევს ინდივიდს, სახელმწიფო შეიმეცნოს დროსა და სივრცეში მოქმედ იმ უწყვეტ სუბიექტად, რომლის სახელითაც იგი მოქმედებს, რომლისადმი განიცდის ერთგულებას და რის გარეშეც წარმოუდგენელია საშინაო მშვიდობის მიღწევა.

საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფოებრიობა არ არის განპირობებული საბჭოთა კავშირის გაყოფით. იგი განხორციელებულია ხალხის თვითგამორკვევისა (1918-1921 წლები) და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის უფლების რეალიზების შედეგად (1990-1991 წლები). საქართველოს რესპუბლიკა ფლობს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ყველა თვისებას, წარმოადგენს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იდენტურ და გამგრძელებელ სახელმწიფოს, სრულად პასუხობს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის საერთაშორისო სტანდარტებს და არ საჭიროებს დამატებით ლეგიტიმაციას.

დასკვნები

1) საერთაშორისო სამართალში, ზნეობრივი იდეალიზმისა და პოლიტიკური პრაგმატიზმის შეპირისპირების შედეგად წარმოშობილი საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის პრაგმატული კონცეფცია უკავშირდება სახელმწიფოს სუვერენობის ხარისხს, რომელიც საერთაშორისო სამართალში ერთობის არსებობაზე მიუთითებს. მისი უმთავრესი დანიშნულებაა სამართლიანობისაკენ სწრაფვის ვალდებულებისა და საერთაშორისო ასპარეზზე მონაწილეობის უფლების ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირება.

2) საერთაშორისო სამართალში საერთაშორისო სამართალსუბიექტობაწარმოადგენსპირობითისუვერენიტეტისპოლიტიკური კატეგორიის სამართლებრივ ანალოგს. ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით ცნება “*persona jura gentium*” – “საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი” პირველად გამოიყენა გოტფრიდ ვილჰელმ ლაიბნიცმა. “საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის” ცნების წარმოშობა, მოხდა იმპერიული და ევროპული ინტერსუვერენული საზოგადოებისათვის “მორალური იდენტიფიცირებისა” და უნივერსალური სამართლიანობისაკენ გზის გაკვალვის პროცესში.

3) საერთაშორისო სამართლებრივი სისტემის პირველად სუბიექტებად გვევლინებიან სახელმწიფოები, როგორც საერთაშორისო სამართლის მთავარი მონაწილეები. საერთაშორისო სამართლებრივ ურთიერთობებში, სახელმწიფო განსაზღვრავს საკუთარ სამართლებრივ სტატუსს და სხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთობებში გამოდის სამართლის ერთიან სუბიექტად.

4) სახელმწიფოთა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა არ არის დამოკიდებული საერთაშორისო ურთიერთობების სხვა მონაწილეებზე. სახელმწიფოთა საერთაშორისო სამართლებრივი ცნობა წარმოადგენს არა სამართლის, არამედ პოლიტიკის საკითხს. შეიძლება ითქვას, რომ ერთობის სახელმწიფოებრივი სტატუსი, აღიარებისაგან დამოუკიდებელია, ვინაიდან საერთაშორისო სამართალში არსებობს სახელმწიფოებრიობის რეალური კრიტერიუმები. არსებულ სახელმწიფოებს არც ცალცალკე და არც კოლექტიურად არ ძალუძთ ახალი სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობით აღჭურვა, რომელიც მან

თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაციისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის შედეგად მოიპოვა. სახელმწიფოს აღიარება საერთაშორისო სამართალში არ წარმოშობს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას, არამედ ქმნის აღიარებულ და ამღიარებელ სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობის იურიდიულ ბაზას. აღიარება გარკვეულ ფაქტობრივ სიტუაციას ანიჭებს საერთაშორისო სამართლებრივ ხასიათს, რითიც ხელს უწყობს მის საერთაშორისო იურიდიულ ფაქტად გადაქცევას. რაც შეეხება ძალის გამოყენებისა და ძალის გამოყენების მუქარის შედეგად, აგრეთვე საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული სხვა აკრძალული საფუძვლით ტერიტორიების მოპოვებისა და მათზე სახელმწიფოების ჩამოყალიბების მცდელობის უკანონობად აღიარებას, იგი ჩვეულებითი საერთაშორისო სამართლის ვალდებულებაა. არც ერთ ერთობას, რომელიც საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად აკმაყოფილებს სახელმწიფოებრიობის ნიშანთვისებებს, არ შეიძლება უარი ეთქვას თავისი უფლებებისა და ვალდებულებების განხორციელებაზე, აღიარებათა სიმწირის საფუძველზე. გაეროს წევრად მიღება დაშვებულია მხოლოდ საერთაშორისო სამართლებრივი ქმედუნარიანობით სრულად აღჭურვილი სუბიექტებისათვის, რომელთა თანასწორუფლებიან სახელმწიფოებად არაღიარება საღ აზრს არის მოკლებული.

5) ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემის პრინციპი არ წარმოადგენს სახელმწიფოს მუდმივობის გარანტს. იგი გვევლინება დაცვის საშუალებად სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობებში და აქედან გამომდინარე, არ ვრცელდება სახელმწიფოს შიგნით არსებულ დამოუკიდებლობისათვის მეზრძოლ მოძრაობებზე. სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპსა და ხალხის თვითგამორკვევის უფლებას შორის არ დგას საერთაშორისო სამართლებრივი დილემა. ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპი ტრადიციულად გადაჯაჭვულია ძალის გამოყენებისა და ძალის გამოყენების მუქარის აკრძალვის ფუნდამენტურ პრინციპთან. სახელმწიფოთა პრაქტიკა უგულებელყოფს ტერიტორიული მთლიანობის მოტივით ხალხის თვითგამორკვევის უფლების შეზღუდვას. ზოგადი საერთაშორისო სამართალი არ შეიცავს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შესაბამის აკრძალვას. აქედან გამომდინარე, ერთობის მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადება

არ ეწინააღმდეგება ზოგად საერთაშორისო სამართალს. ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპი საგარეო მოქმედების ხასიათისა და არ გააჩნია შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა. საერთაშორისო სამართალი არ ანიჭებს გარკვეულ ტერიტორიაზე მაცხოვრებელ ხალხს სახელმწიფოდან ცალმხრივად გამოყოფის უფლებამოსილებას, თუმცა ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპი არ გულისხმობს დამოუკიდებლობის გამოცხადების აკრძალვას. საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს ცალმხრივი გამოყოფის აკრძალვა. საერთაშორისო სამართალი ნეიტრალური რჩება გამოყოფის საკითხთან დაკავშირებით. საერთაშორისო სამართლის სუბიექტიდან ერთობის გამოყოფა, როგორც ასეთი, არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერად ან უკანონოდ, გამოყოფა არ არის მოწესრიგებული საერთაშორისო სამართლით, თუმცა საერთაშორისო სამართალმა შეიძლება დაარეგულიროს დამოუკიდებლობის გამოცხადების კონკრეტული ფაქტი, თუ იგი დაკავშირებულია ძალის უკანონო გამოყენებასთან ან არღვევს საერთაშორისო სამართლის სხვა იმპერატიულ ნორმას. გამოყოფის ეფექტიანობისათვის მხოლოდ მშვიდობიანი და დემოკრატიული საშუალებები არის მისაღები და ძალის გამოყენება, უკანონობად მიიჩნევა და იკრძალება.

6) სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა იდენტურია ნებისმიერი შიდასახელმწიფოებრივი ცვლილებების მიუხედავად. სახელმწიფო, იდენტურობისა და კონტინუიტეტის პირობების არსებობისას, არ წარმოადგენს „ახალ სახელმწიფოს“ კარდინალური პოლიტიკური, ეკონომიკური თუ სოციალური ხასიათის შიდასახელმწიფოებრივი ცვლილებების მიუხედავად და ამგვარი იდენტურობის საფუძველზე, სრულად ინარჩუნებს კონტინუიტეტის შესახებ განცხადების მომენტში მოქმედი საერთაშორისო ხელშეკრულებებით მინიჭებულ უფლება-მოვალეობებს. სახელმწიფოს კონტინუიტეტი და სახელმწიფოს სამართალმემკვიდრეობა ერთმანეთისაგან განსხვავებული მოვლენებია. სახელმწიფოს კონტინუიტეტი - არის მისი საერთაშორისო სამართლის სუბიექტად არსებობის უწყვეტობა, თუნდაც სოციალურ ორგანიზმად მისი დროებითი გაქრობის პირობებში. ხოლო სამართალმემკვიდრეობა არის სამართლის ერთი სუბიექტის სუვერენული უფლებებისა და მოვალეობების გადასვლა

მეორე სუბიექტზე. სახელმწიფო ინსტიტუტებისა და მმართველობის ფორმათა ცვლა ზემოქმედებას არ ახდენს სახელმწიფოს იდენტურობაზე მისი საერთაშორისო სუვერენიტეტისა თუ საერთაშორისო ურთიერთობების თვალსაზრისით.

7) 1918 წლის 26 მაისიდან, ქართველი ხალხის ნება-სურვილით დამყარებულ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაზე, როგორც საერთაშორისო სამართლის ახალ სუბიექტზე პირდაპირ გავრცელებას იწყებს თანამედროვე საერთაშორისო საჯარო სამართალი. 1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის ინტერვენციის შედეგად განხორციელდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო ოკუპაცია, ხოლო შემდეგ ფაქტობრივი ანექსია. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, მისი ოკუპაციის და ფაქტობრივი ანექსიის მომენტისათვის წარმოადგენდა სრულფასოვან საერთაშორისო სამართლის სუბიექტს, როგორც დეკლარაციული, ისე კონსტიტუციური თეორიების მიხედვით და მასზე ვრცელდებოდა მოქმედი საერთაშორისო სამართლის ნორმები. 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმისა და 1991 წლის 9 აპრილის საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტის საფუძველზე, საქართველოს მოსახლეობამ თავისი სუვერენული ნების გამოხატულებით, საკუთარი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა დაუკავშირა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას და მოახდინა მასთან იდენტიფიცირება სახელმწიფო კონტინუიტეტის საფუძველზე. 1991 წლის 9 აპრილის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტის საფუძველზე საქართველოს რესპუბლიკამ როგორც სუვერენულმა სახელმწიფომ, საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან იდენტურობისა და მისი კონტინუიტეტის საფუძველზე აღიდგინა საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა და მასთან დაკავშირებული უფლებამოსილებანი. საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფოებრიობა არ არის განპირობებული საბჭოთა კავშირის გაყოფით. იგი განხორციელებულია ხალხის თვითგამორკვევისა (1918-1921 წლები) და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის უფლების რეალიზების შედეგად (1990-1991 წლები). საქართველოს რესპუბლიკა ფლობს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ყველა თვისებას, წარმოადგენს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იდენტურ და

გამგრძელებელ სახელმწიფოს, სრულად პასუხობს საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის საერთაშორისო სტანდარტებს. სახელმწიფო „საქართველო“ იგივე სახელმწიფოდ უნდა ჩაითვალოს რაც საქართველოს რესპუბლიკა. მხოლოდ ამ გზით წარმოადგენს იგი საერთაშორისო სამართლის სრულუფლებიან სუბიექტს და შესწევს უნარი უზრუნველყოს სახელმწიფოს უპირველესი დანიშნულება, საკუთარი ხალხის სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტის და სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა. წინააღმდეგ შემთხვევაში მისი სახელმწიფოებრივი ლეგიტიმურობა და საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა მოკლებული იქნება ისეთ უმთავრეს საფუძველს, როგორცაა საკუთარი ხალხის ნებასურვილი და დაემყარება სხვა სახელმწიფოთა პოლიტიკური მოსაზრებებით განპირობებულ შეხედულებებს. საქართველოს რესპუბლიკის სამართალსუბიექტობის საერთაშორისო სამართლებრივი აღიარება საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად წარმოშობილ „ახალ სახელმწიფოდ“, ნიშნავს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან და საქართველოს რესპუბლიკისთან სახელმწიფო „საქართველოს“ სამართლებრივი მემკვიდრეობის არსებობის უარყოფას, 1921 წლის ოკუპაციისა და ანექსიის უკანონობით აღბეჭდილი ფაქტის უგულებელყოფას, აგრეთვე 1991 წლის 9 აპრილის საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტის შედეგებისა და სახელმწიფოებრივი იდენტურობისა და სახელმწიფოებრიობის უწყვეტობის უარყოფას. თავის მხრივ, საქართველოსთან მიმართებით ეს ნიშნავს სახელმწიფოთა საერთაშორისო სამართალში უპირატესობის მინიჭებას არა საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების უზენაესობისათვის, რომლის მიზანია სახელმწიფოთა შორის სამართლიანობის დამკვიდრება, არამედ არჩევანის შეჩერებას პოლიტიკური თუ სხვა კონტექსტით ნაკარნახებ ინტერესებზე. საქართველოს რესპუბლიკა, როგორც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იდენტური სახელმწიფო, ლიტვის რესპუბლიკის მსგავსად არ არის საბჭოთა კავშირის სამართალმემკვიდრე, ვინაიდან უკანასკნელს არ მოუპოვებია სუვერენული უფლებები საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიაზე. ლიტვის რესპუბლიკისა და ბალტიის სხვა სახელმწიფოთა დამოუკიდებლობის აღდგენის პრეცედენტიდან გამომდინარე,

საერთაშორისო სამართალი შესაძლებლობას იძლევა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის იდენტურობისა და კონტინუიტეტის შენარჩუნება აღიარებულ იქნას საერთაშორისო თემობის მიერ, რაც თავის მხრივ საერთაშორისო სამართლის ძირითადი მიზნის, სახელმწიფოთა შორის თანასწორობისა და სამართლიანობის დამკვიდრების მიღწევას ემსახურება.

დისერტაციის თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციების ნუსხა

1. ნოდარ თოფურიძე. „ცივი ომი და საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის კონცეფცია“, გამომცემლობა მერიდიანი. თბილისი 2015 წ.

2. ნოდარ თოფურიძე. „ხალხის თვითგამორკვევის პრინციპისა და სახელმწიფოებრიობის კონცეფციის ურთიერთ-დამოკიდებულების საკითხებისათვის“ საქართველოს უზენაესი სასამართლოსა და საქართველოს მოსამართლეთა ასოციაციის ჟურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, N4, 2015წ. გვ 82-93.

3. ნოდარ თოფურიძე. „საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ცნების სათავეებთან“, გამომცემლობა მერიდიანი. თბილისი 2015 წ.

დისერტანტი განსაკუთრებულ მადლობას უხდის:

გელა ჩორგოლაშვილს, კვლევისათვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტებისა და წყაროების მოწოდებისათვის, აგრეთვე დისერტაციის ზოგიერთ საკვანძო დებულებებთან დაკავშირებით გაწეული კონსულტაციებისათვის.

მანანა ტაბიძეს, ნაშრომის ტექსტის სტილისტური გამართვისათვის.

ლელა აბდუშელიშვილს, სადისერტაციო მაცნეს ინგლისურენოვანი ტექსტის გამართვისათვის.

St. Andrew the First-Called Georgian University of the
Patriarchate of Georgia

School (Faculty) of Humanities and Law

International Law

With the right of manuscript

Nodar Topuridze

“International Legal Personality of Georgia”

Dissertation Herald

Of the thesis presented for obtaining a Doctor's
Academic Degree in Law

Tbilisi
2015

The doctoral thesis was accomplished at the St. Andrew the First-
Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia, School (Faculty)
of Humanities and Law, Direction of Law.

Academic supervisor: **1. Marina Kvachadze**
 Doctor of Law, Professor

Official opponents: **1. Vachtang Tordia**
 Doctor of Law, Professor
 2. Inga Beridze
 Doctor of Law

The thesis will be defended on “-----“ ----- 2015 at ----- at
the Dissertation Commission meeting of Law Section of the Academic
Council of the School (Faculty) of Humanities and Law of the St. Andrew
the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

Address: 53a Chavchavadze ave., Tbilisi 0162, the fourth floor
(conference hall).

The thesis is available in the scientific library of the St. Andrew the
First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

The Dissertation Herald was distributed on “-----“ ----- 2015.

Academic Secretary of Law Section of the Academic Council

Tamar Laliashvili
Doctor of Law, Professor

Table of Contents
General description of the thesis

Relevance of the topic	44
Main purpose and objectives of the research	45
Scientific novelty of the research and its main results	45
Theoretical and methodological principles of the research	46
Theoretical significance of the thesis.....	46
Practical value of the dissertation.....	47
Dissertation structure	47

Basic Contents of The Thesis

Introduction	47
Chapter I. General overview of the concept of international legal personality according to international doctrines and documents	48
Chapret II. XX century, and the doctrine of international legal personality	50
Chapter III. State – the main person of the international law	53
Chapter IV. Georgia – International legal person.....	57
Conclusions	66
List of the publications reffered to the Subject of the thesis	71

General description of the thesis

Relevance of the topic

The thesis is dedicated to one of the main issues of the international law - International Legal Personality. The study aims to demonstrate the problematic issues related to International Legal Personality in its full scope and to define legal background of statehood in the international law. The state is the main object of the research, as a primary legal person of international law. Therefore, international legal personality is discussed from the perspective of the Peace of Westphalia. International Legal Personality and the legal basis of the statehood of Georgia is discussed in the dissertation paper.

The relevance of the topic of this dissertation is, first of all, determined actually due to the fact that in the XXI century there is an urgent need to determine the legal basis for developing Georgia as a state governed by the rule of law (rule of law state). What matters here is that despite the fact of restoring the state independence of Georgia, in the international interstate relations, Georgia today is regarded as a “new state”- international legal person, one that emerged as a result of the dissolution (collapse) of the Soviet Union. This perception limits its ability to function as a international legal person and creates threat to its sovereignty. We consider that this circumstance serves as the appropriateness determined by political realism and does not correspond to the respective correlation and analysis of principles and norms of international law. As a result of the survey conducted within the scope of the proposed dissertation, it is obvious that the Republic of Georgia serves as the state identical to and continuing the Democratic Republic of Georgia. There is a continuous legacy among them, which serves as the basis of continuity of the state. Statehood of Georgia of the XXI century is subject to decadence. The legal basis of its statehood is damaged, its territorial integrity is ruined, and sovereign will of the Georgian People is not expressed while defining its international legal status.

The overthrow of the Russian Empire in October 1917, which made it possible for Georgia to restore its statehood and to serve as a new person in the field of modern international law. In the circumstances

of formation of the system of global law, the issue of interrelating the norms of municipal and international laws arise quite sharply. Change in the system of international law and international relations of states has a significant impact on the assessment of international legal personality of Georgia. It is also worth mentioning here that insufficient attention was paid to in-depth investigation and research of basis of Georgia's international legal personality which, respectively, determined the fact that Georgia was perceived as the "new state" and its sovereignty was related to the consequences of the dissolution of the Soviet Union.

Main purpose and objectives of the research

The aim of the dissertation is to present as comprehensively as possible important aspects related to the concept of international legal personality and to define issues existence of which determines international legal personality and the statehood of Georgia.

The relevance of this dissertation is stipulated by the low level interest towards the topic of international legal personality in the Georgian legal literature, which defines non-existence of respectively prepared materials related to such a significant issue of international law. International legal personality of Georgia has been studied only nominally in the works of Georgian scientists, whereas analyzing the issue of international legal personality of Georgia from the legal viewpoint is of utmost significance and is essential for the development of its statehood.

Scientific novelty of the research and its main consequences

The novelty of the dissertation paper lies in the fact of presenting the status of the statehood of Georgia and its international legal personality in a new manner. That is based on empirical evidence and the analysis of the constitutional and legal acts that have not been discussed before. Universal, multilateral and bilateral international treaties, international customary law, legal theories and the decisions taken by the international judicial bodies that directly apply to the topic of research of the dissertation, serve as the normative base of the dissertation.

The continuity of states is analyzed at large. It reveals verity (purity)

of assertion that there is a legal continuity between Democratic Republic of Georgia and Republic of Georgia. The topic of dissertation expands the thematic boundaries and fills gaps in scientific study of legal science in Georgia. The content and conclusions of the paper gives the possibility to examine Georgia as an international legal person in an adequate manner from the legal perspective. Based on the comprehensive analysis of the characteristics of International Legal Person and other topics of this study, justified conclusions are made, that are present in a separate chapter of the given dissertation herald.

Theoretical and methodological principles of the research

The dissertational research is based on such methodological basis as comparative-legislative, comprehensive and formal-legislative basics. The following other special methods have also been used in the dissertation: historical-legislative, systemic-legislative, structural-functional, logical and politological analysis. Basic provisions of international legal theory, as well as conceptual ones of the general theory of law serve as the basis for the dissertation survey. Constitutional provisions of Georgia and international and domestic legal acts have been subject to legal analysis in respect with International Legal Personality of Georgia to the extent that was needed to draw conclusions of international legal character. Derived from a comprehensive analysis of the basis of international legal personality and its relevant qualities, a conclusion has been made which has been developed systematically and in a legal argument manner.

Theoretical significance of the thesis

The theoretical value of the thesis is determined by large scale theoretical issues, dedicated to the problem of International Legal Personality. International legal doctrines and conceptions is analyzed in sense of legal comparativism. These issues are discussed in a comprehensive way, scientific literature and practical manuals of international law is reviewed. The findings are set out in several important aspects of International Legal Personality. Specific and appropriate recommendations are available. The theoretical value of the research is conditioned by the

fact that in this study the author lays out a clear position about International Legal Personality of Georgia and its current status of statehood, backed up with the theoretic conceptions of international law.

Practical value of the dissertation

The unity of stipulations made in the dissertation paper significantly enlarges the scientific doctrine of the theme of the dissertation research and fills the gaps existing in Georgian legal science. The content and conclusions of the paper give basis for analyzing the international legal status of Georgia as the international legal person in a novel way. Provisions and conclusions of the dissertation will assist supreme and profile bodies of state authority in terms of protecting sovereign interests of Georgia and promote strengthening of international legal positions of Georgia.

The present dissertation survey could be used at high educational institutions to deepen the knowledge of such disciplines as international public law, constitutional law and general theory of law. It will also be useful for teaching such special courses as „International Legal Persons“, „Continuity and Succession of States“, „The Modern History of the State and Law of Georgia“.

Dissertation structure

The dissertation paper consists of the introduction, four chapters which are further divided into 11 sub-chapters, the conclusion and the list of references used. Chapters 1, 2 and 4 is divided into 2 parts. Only chapter 3 is composed from 5 parts. Text of the thesis of the paper covers 243 pages, while the bibliography to the text is placed on 17 pages.

Principal content of the thesis

Introduction

The introduction part of the thesis defines the concept of international legal personality in a general framework. The development of the concept of international legal personality is submitted by a short historical

overview. The notion of international legal person has been determined. The features of international legal personality has been described.

The introduction also describes the research methodology and the thematic content of the thesis.

The introduction part also explains the purpose of the study - urgent issues of the concept of international legal personality and the determination of the legal basis of international legal personality of Georgia.

Chapter 1.

General overview of the concept of international legal personality according to international doctrines and documents.

The first chapter is dedicated to the general overview of the concept of international legal personality according to international legal doctrines and documents. General historical and conceptual issues of international legal personality are discussed. Views of Leibniz, Grotius, Hobbes, Pufendorf and others concerning international legal personality and subjects of common law are analysed. The state is discussed as the primary international legal person. The primary source of the emergence of the concept of international legal personality has been defined. It has been proved that the work of Leibniz “Codex Iuris Gentium diplomaticus”¹ dating 1693, serves as the origin for the terminology of international legal person. The term “International Legal Person” - “persona jure gentium” is used in its preface - “Praefatio”. This “codex” of his serves as the collection of positive law entitled “Codex Iuris Gentium” rather than “Codex Iuris inter gentes”. Reasons of the origin of the concept of international legal personality are discussed which is related with the recognition of demands of sovereignty of both the German emperor and princes of Germany. The relative sovereignty theory of Leibniz enables him to discuss the appropriateness of the supreme legitimate power of the emperor within the empire as well as the sovereign authority of German princes despite the fact that they are united within one state. It also gives the possibility to demonstrate the whole “union” as well as its constituent separate territories as the state. According to Leibniz’s

¹ G.W. Leibniz, Codex Iuris Gentium diplomaticus, Hanover, 1693.

political philosophy, justice lies as the foundation of political structure and power. It is only the justly implemented power that can be legitimate. The concept of International legal personality made it possible to regulate the participation of sovereigns in the law of nations. It was indeed the concept of international legal personality that appeared to be the component on the basis of which participation of sovereign entity at the international arena would be eventually envisaged by the law of nations. International legal personality serves as the legal analogue of the political category of conditional sovereignty. International legal personality added the component of obligation to the concept of sovereignty. The use of force in international relations got captured within the legal frame and from the theoretical point of view its uncontrolled and unauthorized application was prohibited.

In international law the concept of international legal personality equals to “legitimate participation” in international law relations, which in universal jurisprudence is inseparable from justice since the essence of “legitimacy” itself encompasses legitimate participation in international relations.

It is worth noting that the concept of “international legal personality” did not get settled among the terms of international law in XVIII century. The concept of international legal personality is not mentioned in the course books of Wolff (Chr. von Wolff) and Vattel (Emmerich de Vattel), systemic references dedicated to natural law and the law of nations. It is neither encountered in the Kant’s (Immanuel Kant) “Zum ewigen Frieden” - “Perpetual Peace”. At the end of XVIII century, both Vattel and Kant offer alternatives to the law of nations the elements of which have been first represented in the Leibniz’s theory. From the point of view of international law doctrine, two significant theories - those of the restoration and revision - developed in the 19th century. As for the first one, it got focused on positivism. From this period, according to the law of nations, every sovereign state is recognized as the one having fundamental rights which no longer ends its existence at the international arena as a result of internal change. According to the principle of equality of nations, every civilized nation of international community enjoys fundamental rights and responsibilities. The law of nations is fully dependent on national sovereignty and common agreement of its emergence.

Chapter 2

XX century, and the doctrine of international legal personality

The second chapter of the dissertation discusses the doctrine of international legal personality of the XX century. To be more specific, the given chapter is dedicated to the conceptual issues of the international legal personality in the international law doctrine of the periods of cold war and between the wars. It is worth noting that comparison of restoration and revisionist concepts regarding the nature of international law in the theory of law has a significant impact on the doctrine of the international legal personality. The debate was carried out regarding the fact of what was considered as the genuine object and subject of international law. According to the study of restoration, existence of international law is recognized due to its positive international legal nature and systemization which can be regarded as the only substantial gain of this doctrine.² Such representatives of the restoration doctrine as Tripel (H. Tripel 1868- 1946), Anzilotti (D. Anzilotti 1867- 1950), Cavaglieri (A. Cavaglieri 1880-1935), Heilborn (P. Heilborn 1861-1932) and Oppenheim (L. Oppenheim 1858-1919) respectively develop and hold the point of view according to which: “The state serves as the only subject of international law” and that only sovereign states have the full international legal personality.³ From the viewpoint of these authors, to grant identity to the state as the social group, the concept of international legal personality plays a decisive role. It also gives the possibility to “represent” the sovereign will formed in the core of the state in international law. The restoration doctrine regards international community as the society of states and neglects the idea “about the universal federal state”.⁴

The effort of revisionists to revisit international law with the view of taking it out from crisis is determined by the desire to protect democratic

2 D. Anzilotti, *Cours de Droit International* (1929), p19

3 H. Tripel, *Les Rapports entre le Droit Interne et le Droit International*, 1 RCADI (Recueil des cours de l'Académie de droit international) (1923) p.82 ; D. Anzilotti, *Cours de Droit International* (1929) Vol. I. p 47; A. Cavaglieri, *Règles Générales du Droit de la Paix*, 26 RCADI (1929-I) 318-319; P. Heilborn, *Les Sources du Droit International*, RCADI 5 (1926-I) p.11; L. Oppenheim (R.F. Roxburgh Ed.), *International Law : A Treatise* (1920) p.18-19.

4 L. Oppenheim, *The Future of International Law* (1921), (transl. of a 1911 German text) p. 12-13.

values and the individual. New discoveries of social-psychological value serve as significant factors for revisionists in neglecting the traditional approaches of state sovereignty and international legal personality. From the point of view of revisionists, the new international order should have been based on the law and justice rather than power and state sovereignty. Revisionist scientists contradict substantial differentiation of international and domestic law and share monist views, which lie in substituting the concept of the sovereignty of the country with the definition of sovereignty of international law.

In the restorational and revisionist doctrine the concept of international legal personality plays a substantial role. In one case, in terms of updating the old identity of international law whereas in another – from the viewpoint of personifying the state and replacing with a new international order.

As for the concept of international legal personality of the period of the cold war, it is worth noting that hopelessness, confrontation and dispute characteristic to the given period left their own footprints on the works of the researchers of international law whose aim was to keep international peace. The so-called “realist” researchers built their theories on the basis of power whereas those others who are called “idealists”, continued to search for and strengthen the moral and legal tendencies in the theory of international law. In the works of Hans Morgenthau (H.J. Morgenthau 1904-1980), Hersch Lauterpacht (H. Lauterpacht 1897-1960), Mayers Mcdougal (M.S. Mcdougal 1906-1998) and Wolfgang Friedmann (W.G.Friedmann 1907- 1972) the essence of international legal personality has been studied. Before the end of the cold war, throughout millennia the concept of international legal personality, which has been varying between idealism and realism, gets formulated as the so-called conception of inclusion. The growing need for protecting common interests determines establishment of such international organizations as the United Nations. Among other goals, the UN aims at establishing such a system of international law of human rights which to a certain degree will make the inter-state relations as well as those between the state and its citizens the subject of discussion for the international community. In 1960, the UN General Assembly declares colonialism as violation of fundamental human rights and recognizes “the right of self-

determination of all people”. The political-legislative essence of the final act of the Helsinki plays an enormously great role to solve the problems of trust and growing global problems among states. In 1990, adoption of the “Charter of Paris for a New Europe” at the summit of the Commission of Europe for Security and Cooperation ends the period of the cold war and the era of separation of Europe and confrontation is declared to be finished. According to Hans Morgenthau, international law is still within the scope of the Westphalian system. It serves as the system of norms originating from the consent of sovereign national states which are concentrated in international agreements. Its existence depends on two main factual aspects: balanced distribution of power among the members of the decentralized community and the essential “public interest” among the states.

Hersch Lauterpacht develops two types of approach to international legal personality. First, within the scope of developing international federal community – an almost traditional approach to granting the states the status of international legal person, whereas the second one envisages involvement of every individual human being into international community managed by the positive law. Lauterpacht considers that until politics gets submitted to the law, ideological disagreements of the cold war do not get settled by means of international law instead of the policy of force, the future will be vague and unpredictable. Lauterpacht declares international legal personality as the main conception of the statehood. In his opinion, by imposing the international legal obligation, even in the circumstances of limiting the sovereignty of the state, it retains in the same volume the status of international legal personality. The modern phenomenon of world globalization, which causes disintegration of the so-called bi-polar world structures, further diminishes the essence of the concept of international legal personality as the Westphalian type of order focused on the state and its practical application. So far, no new creative approach has been developed towards the international legal person. Despite this, states, as main persons (subjects) of international law still remain as main actors of the system of international law.

Chapter 3

State – the main person of international law

The third chapter of the dissertation is dedicated to the essence of the state in international law, the international legal importance of the constitutive and declarative theories of recognition of states, self-determination of the people and inter-relation of concept of statehood, secession of the entity from the state as the method of creation of the new state as well as the issues of state identity and continuity.

International law regards the state as the historically developed person of international law. In international legal relations, all qualities of the state are related to sovereignty which is the political-legal quality of the state with internal legal and international law aspects. International law regards the whole state rather than the state authority as the legal person.

There are two main contradictory theories in the doctrine of international law regarding statehood. It can be stated with persuasion that the dualist theory and practice which is established in international law and international relations in respect with the state, is largely determined by these two contradictory opinions. The first theory which is known as the “Constitutive Theory”, envisages granting of international legal personality by one state to another by means of the act of recognition. According to this view point, by using the “act of recognition”, other states establish a new one. In this case, in order to depict the unity as a state it is enough to make sure that the act of recognition either exists or does not.

Secondly, according to the “Declarative Theory”, existence of the state depends on the existence of facts and correspondence of these facts to the statehood criteria defined by international law. Respectively, according to this approach, the existence of the state is possible independent of recognition. When the issue of defining the status of a certain unity concerns disagreement between the states, there is no clearly defined rule regarding the fact of why a certain state should recognize this or that particular unity or refuse to recognize it on the basis of the demand of another state.

The statehood status of any national entity, in principle, is independent of recognition. This naturally leads us to the conclusion

that real criteria exist in international law and practice. The fact that international legal personality of states does not depend on other actors/participants of international relations, is fixed in the declaration of 1970 on the principle of international law⁵ which states that: "Each state has the duty to respect the personality of other States". Besides, the declaration does not separate already existing state-subjects of international law from newly emerged states or those ones that can appear at the international arena. Demonstration of respect towards the legal personality of the new state lies in its recognition. According to modern international law, the existing states are not able to either separately or collectively equip with legal personality the new state which it gained as a result of realizing the right of self-determination and formation of new independent states.

For the purposes of the dissertation research the third chapter discusses inter-relation between the concepts of statehood and self-determination of nations. After Kosovo unilaterally declared independence, which was recognized by several states as legitimate, on the basis of the UN General Assembly Resolution of October 8, 2008, procedures were initiated at the international court of justice where numerous states expressed their own *opinio juris* regarding the issue of self-determination and "remedial right" to secession. Based on the example of Kosovo, the international court of justice considers that there is no clear prohibition of declaration of independence and secession in international law which is based on the principle of territorial integrity.⁶ There is no international legal dilemma between the principle of the territorial integrity of the state and self-determination of people. The International court of justice underlined the fact that international legal obligation to respect territorial integrity applies to only inter-state relations. The Court considers "that general international law contains no applicable prohibition of declarations of independence. Accordingly, it concludes that the declaration of independence of 17 February 2008 did not violate general international law".⁷ In other words, international law remains neutral towards

5 Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations. A/RES/25/2625 . 24 October 1970 .

6 ICJ, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Advisory Opinion) General List No. 141, 22 July 2010.

7 Kosovo AO, supra note 5, at paragraph 84.

declaration of independence by non-state actors.

The principle of respecting territorial integrity does not serve as a guarantee of permanence of the state in the form it exists in the given moment. On the contrary, it serves as a means of protection in relations between the states and, therefore, does not apply to any and all movements within the state struggling for independence. The advisory opinion on Kosovo proved the traditional one on the fact that international law remains neutral regarding the issues of secession. Secession, as such, can't be regarded as either legitimate or illegitimate. Secession is not clearly regulated by the international law. However, international law can regulate a specific fact of declaring independence if it is related to unlawful use of force or violates other imperative norm of international law. For the efficiency of secession, only peaceful and democratic means are acceptable and the use of force is considered illegal, thus banned. There is no agreement (consensus) in international community regarding the existence of the positive right of secession.

International law does not directly regulate the issue of secession of constituent subjects from the state. It settles this issue indirectly by means of the law of succession of states as well as the necessary requirements of statehood and legal nature of recognition on behalf of third states. International law of succession is one of the contradictory fields of international law. It applies to both theoretical component of this field and the practice of states which is quite heterogeneous. The succession of states is rather a political process than a legal one.

There is a substantial difference between state continuity and state succession. The term "state continuity" expresses the case when one and the same state continues to exist despite the change in its territory and its population. The main essence of continuity lies in the fact of retaining practically the same territorial composition and the structure or system of governance by the state during a certain period, whereas the term "state succession" denotes the complex of legal issues caused by the change of sovereignty on a certain territory.⁸ State continuity encompasses the identity and continuity of the state as the agent of international law in the circumstances of the change of authority on its territory or a significant

⁸ Professor James Crawford SC; Professor Alan Boyle. Opinion: Referendum on the Independence of Scotland - International Law Aspects.(December 10. 2012) p.71

part of it. "Identity and continuity of international law implies continuity of international legal personality of the states based on the actual continuity of the state".⁹ The problem of continuity can arise in some critical situations when the state as a social organism dies temporarily as a result of the occupation of the territory, separation of its constituent parts and establishment of new states on their territories. Social changes taking place in the state, destroying its social-economic and political structures do not lead to the disappearance of the state as the person of international law. The view of those states which determine the legal status of the person in international relations, is determined by the heterogeneous subjective aims and frequently assesses similar phenomena differently from the legal view point. The attitude of third states towards the international legal personality of the former USSR and Yugoslavia clearly demonstrates the contrast of international legal assessment of similar situation. The case of former Yugoslavia clearly depicts the fact that in international law it is frequently the benevolent will of third countries that the definition of the international status of international legal person is depended on, which sometimes directly contradicts the expression of the sovereign will of the nation and the state in question. The position of the Baltic States (Estonia, Latvia, Lithuania) regarding secession from the Soviet Union is worth noting. The thing is that the mentioned republics declared their desire to continue the status they had before 1940 and regarded themselves as persons identical to previous entities. Restoration of independence of Lithuania, its continuity and identity has a significant international legal importance from the precedent potential view point. The Republic of Lithuania is not the legal successor of the Soviet Union since the latter did not gain sovereign rights on the territory of Lithuania, whereas the succession of states requires change of sovereignty on the territory of one person with the one of another. In 1940, based on illegitimacy of annexation of Lithuania, the Republic of Lithuania did not lose its sovereign rights and legal status towards its own territory. Restoration of independence of the Republic of Lithuania and other Baltic states serve as a significant precedent of contemporary international law and practice. Principles and norms of international law made it possible to

⁹ Л. А. Моджорян. Идентичность, непрерывность и правопреемство субъектов международного права. Советское государство и право 1958. №9. С. 61-70.

retain continuity and identity of the Republic of Lithuania throughout 50 years, which is a vivid expression of the main aim of international law – establishment of justice.

According to the definition of continuity common in the doctrine of international law, legal personality of the state is identical despite any inter-state changes.

Chapter 4

Georgia – International Legal Person

The fourth chapter of the dissertation is dedicated to the statehood of Georgia and its international legal personality. To be more specific, It is dedicated to the Democratic Republic of Georgia as new international legal person. The outcomes of its occupation and factual annexation is discussed. Besides, in the second paragraph of the given chapter, existence of identity and continuity between the Democratic Republic of Georgia and the Republic of Georgia is determined.

On May 26, 1918, after declaring the Seim and the Republic of Transcaucasia disintegrated, in the yellow hall of the palace of the former substitute of the king, the historical session of the national council of Georgia was opened in Tbilisi. At 17:10 p.m. Noe Jordania read the Act of Independence of Georgia. Its very first article states “From now on, the people of Georgia carry the sovereign rights and Georgia is a plenipotentiary independent state”. Since this day, the contemporary international law starts to be applied to the Democratic Republic of Georgia, as to a new state and, therefore, a new person of international law. In two days after the declaration of independence on May 28, 1918 the biliateral agreement of Poti was signed between the German Empire and the Democratic Republic of Georgia on the Vessel “SS Minna Horn” – a temporary agreement which enabled Georgia to gain protection of Germany and factual recognition. On August 27, 1918, by supplementing the Brest Truce of March 3-7, 1918, on the basis of article 13 of the agreement of Russia and Germany, “Russia agrees to the recognition of Georgia as an independent state by Germany”.¹⁰ Besides, according to article 8 of the secret protocol of this

¹⁰ Supplementary Russian-German Treaty, August 27, 1918. XX Memorandum Appendix. (Izvestia, Sept.3,1918).

document, Russia takes on the responsibility not to cross the border of Georgia.¹¹ Based on the above-mentioned, it can be stated that already for this period Russia implicitly recognizes the existence of the Democratic Republic of Georgia independent of it. By force of the Moscow agreement of May 7, 1920 between Soviet Russia and the Democratic Republic of Georgia, after the de jure recognition of independence of Georgia by Soviet Russia, the Democratic Republic of Georgia has been recognized de jure by: Turkey (July 3, 1918), Germany (September 24, 1920), Belgium, France, England, Italy, Japan (January 27, 1921), Poland (January 28, 1921), Austria (February 17, 1921), Romania (February 18, 1921), Haiti (March 9, 1921), Mexico (April 14, 1921), Luxemburg (February 23, 1921), etc.

The mentioned treaty formally applied even after the forceful establishment of the soviet authority (occupation) in Georgia: the Bolsheviks established customs offices and border check-points with Russia immediately according to the border given in article 3 of the document of May 7 even before Georgia entered the federation of Trans-Caucasus first and then the USSR. On February 11-16, 1921 Red Troops of soviet Russia intruded into Georgia.¹² The intervention was carried out by severe violation of provisions of the agreement of Russia and Georgia and with no existence of any Casus Belli. On February 21, 1921 the founding meeting of the Democratic Republic of Georgia approved the constitution of the country. On February 22, Soviet Russia found a new ally in the face of Kemalist Turkey against Georgia which set the ultimatum to the government of Georgia and demanded withdrawal of Georgian troops from the cities of Artaani (Ardahan) and Artvini. On March 16, Turkish forces entered the city of Batumi and stated that the Council of Angora had decided to join the city of Batumi and its region to Turkey and tried to use force to occupy the city. On March 21, "At night, the Georgian troops attacked the Osman army from all sides, defeated and disarmed them . . . This is how the city of Batumi was saved".¹³ The League of

11 Secret protocol to the German-Soviet Supplementary Treaties of 27 August 1918: Note from Joffe to the German Foreign Minister. (Europaische Gesprache, 1926, III, p. 151.

12 სარგის კაკაბაძე, ქართველი ხალხის ისტორია 1783-1921 გამომცემლობა „ნეკერი“ 1997. გვ261.

13 სარგის კაკაბაძე, ქართველი ხალხის ისტორია 1783-1921 გამომცემლობა „ნეკერი“ 1997. გვ267

Nations recognized the statehood of the Democratic Republic of Georgia as well as the legitimacy of its fled authority even in the period after the occupation.¹⁴ As a result of the intervention of Soviet Russia of 1921, military occupation of the democratic republic of Georgia was carried out which at that time had already been in progress by grave violation of norms of international customary law already applying to Georgia, especially, the Laws and Customs of War on Land and articles 42, 43, 45, 46, 48, 55 and 56 of the customary law of the IV Hague Convention of 1907. On February 25, 1921 soviet authority was declared in Georgia so that there were no councils existing in the country.¹⁵ On February 25, 1922 right at the time of a one-year anniversary of forceful establishment of the soviet power, the first meeting of the councils of entire Georgia was opened. The first constitution of the Soviet Socialist Republic was approved by the first meeting of councils on March 2, 1922. On April 16, 1922 the treaty of Rapallo was signed between Germany and Russia with which both parties said no to the conditions of the Brest truce. On November 5 of the same year, the additional agreement to the Treaty of Rapallo was signed in accordance with article 1 of which Germany recognized the alliance of the Soviet Socialist Republic of Georgia (together with other republics) and the Russian Federation. Although based on the content of the agreement Germany recognizes Georgia as “the ally state of Russia”, which proves the fact that by force of the agreement Germany acknowledges sovietization of Georgia, i.e. change of authority in Georgia by means of the revolution. However, what needs to be taken into consideration as well that the Rapallo agreement was signed before the Socialist Soviet Republic of Georgia became the member of the Transcaucasus SFSR (socialist federal soviet republic) and from the point of view of international law, it once again proved the existence of the international legal personality of Democratic Republic of Georgia since as it was stated above, according to the definition of continuity, legal personality of the state is identical despite any municipal change or revolution. On December 13, 1922, the first congregation of the councils of deputies of workers, peasants and red

14 League of Nations. Records of 3 rd Assembly, Minutes of the 6 th Committee (political questions). Geneva 1922, pp.38-41 and annex 12; “Documents...” pp. 25-33 and League of Nations Records of the 3 rd Assembly Plenary Meeting. Vol. I, pp. 201-203 – Geneva, 1922.

15 ფილიპე მახარაძის 1921 წლის 6 დეკემბრის მოხსენებითი ბარათი ვლადიმერ ლენინისადმი „საქართველოში მუშაობის შესახებ“.

army members of Trans-Caucasus in Baku approved the declaration and agreement on creating the Transcaucasus SFSR (socialist federal soviet republic) and on the same day adopted its first constitution. In December, 1922 the Soviet Republic of Georgia became member of the Soviet Union by means of of Transcaucasus SFSR on the basis of the agreement of December 30, 1922 on creating the USSR. It needs to be envisaged that by doing so the Soviet Socialist Republic of Georgia not only became the member of the Soviet Union but also as the member subject of the Transcaucasus SFSR, served as the founder of the Soviet Union together with the Russian Federation, Ukraine and Belorussia. However, as it has been stated above, the Democratic Republic of Georgia became the victim of military occupation as a result of international conflict. There was no reported case of revolution in Georgia. The government of the Democratic Republic of Georgia of the years of 1918-1921, did not sign the agreement of capitulation with soviet Russia, retained the de jure existence of the Democratic Republic of Georgia through which took away the legal foundation from the legitimate existence of the order established in Georgia in the form of the Soviet Socialist Republic.

Considering the fact that the revolutionary movement in the Democratic Republic of Georgia was inspired and supported by the foreign state, imaginative revolution by means of military intervention support, was carried out by the citizens and official bodies of other states, we deal with occupation and not revolution which preceded complete factual annexation of the state. As it was mentioned above, the principle of respecting the sovereign equality of states and non-intervention into internal affairs got reflected in the international treaty law. Namely, the Russia-Georgia truce agreement of May 7, 1920; article 5 of the Riga peace agreement of March 18, 1921, as well as article 4 of the Russian-Persian agreement of February 26, 1921. Besides, on October 5, 1919 Lenin issued a public guarantee on no interference of the soviet authorities into domestic affairs of foreign states.¹⁶ It is also worth noting that through military occupation implemented against the Democratic Republic of Georgia and the country's actual annexation in 1921 by soviet Russia, the principle of non-violation of borders announced by the decree of May 22-27, 1790 by the French revolution of burgeoisie was violated and, what's

¹⁶ В.И. Ленин, Полн.собр.соч. Т.35. С.13-14.

most important, the call declared by the October socialist revolution in the peace decree towards all nations and authorities to start negotiations about establishing the just and democratic world free from annexation was also neglected. This call envisaged rejecting the policy of forcefully taking away foreign territories.¹⁷ It is also worth noting that in the international law of this period, despite non-existence of universal and direct prohibition of war, article 231 of the Treaty of Versailles of June 28, 1919 envisaged responsibility for carrying out the aggressive war. It was this article of the treaty that introduced the conception of aggression in the international positive law. Besides, article 227 of the same treaty envisaged accountability for violating the purity of agreements. Attention was focused in this article on the principle of carrying out international law obligations honestly. At the end it needs to be stated that military occupation carried out by violating the truce agreement of May 7, 1920 between Russia and Georgia and the actual annexation served as the violation of one of the bedrocks of international customary law – *pacta sunt servanda* principle.

The Democratic Republic of Georgia, at the moment of its occupation and actual annexation served as the full international legal person according to both declarative and constitutive theories and acting international law norms applied to it.

On March 9, 1990 the decree on “Guarantees of Protecting the State Sovereignty of Georgia” was adopted at the XIII extraordinary session of the Supreme Council of the 11th gathering of the Soviet Republic of Georgia which states: “Supreme Council of the Soviet Republic of Georgia states that from the legal point of view bringing in the soviet Russia troops into Georgia in February 1921 and occupying the whole territory served as military intervention and occupation with the view of overthrowing the existing setting and from the political point of view, actual annexation; condemns the occupation of Georgia and its actual annexation by soviet Russia as international crime . . . ; the supreme council of the Soviet Republic of Georgia declares annulled and illegal the workers and peasants union treaty of May 21, 1921 between the Soviet Socialist Republic of Georgia and Federal Socialist Republic of the Russian Federation; The treaty of March 12, 1922 about the establishment of Transcaucasus SFSR . . . to start

17 В.И. Ленин Полн.собр.соч. Т.35. С.13-14.

negotiation about restoring the independent Republic of Georgia since the treaty of December 30, 1922 on establishing socialist soviet republics is illegal towards Georgia". On June 20, 1990 supreme council of the Soviet Socialist Republic of Georgia declared the bodies established as a result of the occupation and annexation of Georgia - revolutionary committees and councils abolished since they did not express the genuine and free will of the Georgian people and annulled all the acts that dismissed political institutions of the Democratic Republic of Georgia. On March 31, 1991 the referendum on restoring the independence of the Republic of Georgia was carried out. The Only question of the referendum was as follows: "Do you wish to restore the state independence of Georgia on the basis of the act of independence of May 26, 1918". This question out forward at the referendum in the way it is formulated sets the issue of identity of the Republic of Georgia with the Democratic Republic of Georgia and its continuity. On March 31, 1991, the population of Georgia supported restoration of independence of Georgia at the universal referendum on the basis of the act of independence of May 26, 1918 with which the will of the Georgian people to restore the illegally destroyed statehood got directly revealed. On April 5, 1991 the summative outcomes of the referendum held on March 31 got released. According to them, the amount of voters in Georgia equalled 3 302 572 (90,3 %) whereas that in Georgia amounted to 3 657 477; The amount of those who supported solution of the issue positively (i.e. replying by "YES"): 3 266 265, which amounts 98,9 % of the referendum participants and 89,3 % of that of total voters; the number of voters who were against equalled: 17 400, which makes up 0.53 % of referendum participants and 0.48 % of total voters. Based on the outcomes of the referendum, on April 9, 1991 at 12:30 the Act of Restoration of Georgia's State Independence was adopted in Tbilisi at the government house. The Act reads as follows: „ ... Georgia did not enter Soviet Union willfully and its statehood has still been existing, the Act of Independence and the constitution are still of legal power, since the government of the democratic republic did not sign capitulation and used to continue working while being in immigration. The whole period of Georgia forcefully being within the composition of the Soviet Union was marked with bloody terror and repressions and the tragedy of April 9, 1989 was the most recent demonstration of this . . . “.

The Act of Restoring the State Independence of Georgia is based on the common will of the population of Georgia expressed at the referendum of March 31, 1991 to restore the independence of Georgia on the basis of the Act of May 26, 1918, which only means that the population of Georgia by means of expressing its sovereign will relates restoration of its state independence to the Democratic Republic of Georgia and identifies with it on the basis of state continuity. Based on the Act of Restoring the Independence of Georgia on the basis of the Act of April 9, 1991 on Restoring the State Independence, the Republic of Georgia, as a sovereign state, given the similarity with the Democratic Republic of Georgia and its continuity, restored international legal personality and rights and responsibilities related with it, recognized the primacy of international law and headed towards democratic development. The process of formal disintegration of the Soviet Union started in December 1991. On December 8, 1991 heads of three SU republics (the Russian Federation, Belorussia and the Ukraine) signed the agreement on establishing the Commonwealth of Independent States in Belorussia, namely, Belovezh (Viskul). In the preamble of the given document it was stated that the Soviet Union (USSR), as the person of international law ceased to exist. This agreement was ratified by the decree N2014 – I of the Russian Federation on December 12, 1991 by the Supreme Council of the Federation after which the Supreme Council of the Federation immediately made the decision to denounce the agreement of December 30, 1922 on establishing the Soviet Union. However, some lawyers consider that this decree did not have legal importance since the agreement itself lost its application in 1924 after becoming the constituent part of the first constitution of the Soviet Union. On December 21, 1991 Azerbaijan, Armenia, Kazakhstan, Kyrgistan, Turkmenistan and Uzbekistan joined the Belovezh treaty which signed the declaration on the aims and principles of CIS in Almaty together with Russia, Belorussia and the Ukraine. Several lawyers regard this very day as the one denoting the collapse of the Soviet Union. However, it is also necessary to envisage that formally the bodies of the Soviet Union, as the authority of the international legal person ceased to exist on December 25-26, 1991. On the same day the flag of the Soviet Union was put down.

The Republic of Georgia did not take part in the above-mentioned processes of the collapse of the Soviet Union and establishment of the

CIS. This factual circumstance is directly linked with the military coup in Tbilisi on December 21, 1991 and beginning of the civil war in Georgia. That can be explained by the fact that the then-existing authorities of the Republic of Georgia refused to join the Declaration of Almaty of December 21, 1991 on the Aims and Principles of the CIS. This meant that the Republic of Georgia got separated from the “revolution under way in Russia” and, therefore, did not take part in the dismantling of the Soviet Union. On December 22, 1991, at 8 a.m. the armed rebellion started against the authorities of the Republic of Georgia in Tbilisi. On January 2, 1992 leaders of the military coup formed temporary non-constitutional body which they called “The Military Council of the Republic of Georgia”. The military council temporarily suspended the application of the constitution on the territory of the republic.¹⁸ On February 21, 1992 the Military Council issued a declaration,¹⁹ according to which the Supreme Council of the Republic of Georgia and the President of Georgia were declared legal successors of the Soviet Socialist Republic of Georgia. The president was blamed for authoritarian governance and usurpation of the authority. With the same declaration- as stated above, the military council declared the Constitution of the Democratic Republic of Georgia restored and in autumn 1992 appointed parliamentary elections. As it can be seen, at the end of 1991, “factual seizure of responsibilities of the Supreme Council of the Republic of Georgia and the President of the country is reported, military council and temporary government are created. The constitution of the transition period and several laws adopted on its basis were declared annulled. On February 21, 1992 the Military Council adopted a declaration restoring the constitution of Georgia of February 21, 1921”.²⁰ On March 10, 1992, the military council handed over the authority to the State Council of the Republic of Georgia in which a wide representation of political forces and the community got consolidated. On the major part of the territory of Georgia first the de Facto military authority got established which was then followed by the state council.

¹⁸ Address of the military council of the Republic of Georgia to the population of Georgia. Tbilisi. January 2, 1992. (Newspaper “Republic of Georgia”, n 1 1991, January 8, 1992).

¹⁹ Declaration of the Military Council of the Republic of Georgia. February 21, 1992. (Newspaper “Republic of Georgia”, N 36, February 25, 1992).

²⁰ Coursebook of Constitutional Law, Tbilisi, 2005 (Authors: A. Demetrashvili, M. Kvachadze, K. Kublashvili, D. Losaberidze, Z. Rukhadze, V. Khmaladze, Z. Jibghashvili), p. 69

On December 22, participation of the military forces of the Russian federation was clearly manifested in military movements. Compared with open and unhidden occupation of 1921, military forces of the Russian federation at this time took part indirectly in the activities against the Republic of Georgia, which was manifested in supplying the rebels with armament and assisting them with military instructors. One more sign which differentiates the events of 1921 from those of 1991 is the fact that support for a military coup on behalf of the part of the citizens of the republic was conditioned by dissatisfaction of the part of population of the country towards the actions of the authorities.

Among other aims, the Preamble to the Constitution of Georgia of August 24, 1995 refers to the strong will of the citizens of Georgia to establish a rule of law state. This will is virtually based on the referendum held on the whole territory of Georgia on March 31, 1991 and the Act of April 9, 1991 on Restoring the State Independence of Georgia.²¹ To be objective, what this means is that on the basis of the uniform will of the population of Georgia, the state “Georgia” relates its existence to the Democratic Republic of Georgia and the Republic of Georgia, identity to it and its continuity. However, it also needs to be stated here that in the article 2 of the given document the note appears which contradicts the preamble of the constitution in respect with the legal aspect and the content of provisions stated in its first article. The matter is that point 1 of article 2 which defines the territorial limits of the state relates it to the date of the collapse of the Soviet Union – December 21, 1991. From the legal viewpoint, relating the state territory to any historical date is not reasonable, especially, when the state does not take part in the historical events directly related to this date. This note in the constitution largely flows from the outcomes of joining CIS by the state and in terms of its content is related with the attempt to lay the foundation for the paradigm of the “New State – Georgia” rather than the conception of identity and continuity. Therefore, article 2 of the constitution collides with the will of the Georgian people expressed at the referendum of March 31, 1991 and contradicts with the provisions preceding article 2 in the main law of the state. The obligation of respect towards the Georgian people, the only bearer of the sovereignty of the state has been violated. Its clearly manifested will

²¹ Constitution of Georgia of August 24, 1995, article 1.

is neglected and, therefore, the most significant constituent component of the rule of law state, which the constitution of any republic should be based on, is neglected. Neglecting the will expressed by the Georgian population at numerous times in any form attacks the domestic freedom of the state, which is an essential condition for the state to be a plenipotentiary person of international law. The will of the state conditioned within the collective will of the people which shapes the status of the legal personality of the state as well as the proper order composed of the individual will of the citizens, is subject to suspicion which, as a whole, gets shaped as the state will. In the circumstances of usurpation of the will of the population, the state fails to ensure legal continuity of the national community. Therefore, it deprives the individual of the opportunity to recognize the state as the permanent subject in time and space on whose behalf it acts and towards which it feels devotedness as well as without which it can't imagine to achieve internal peace.

Statehood of the Republic of Georgia is not conditioned by the disolution of the Soviet Union. As it has already been illustrated, it happened as a result of the self-determination of the people (1918-1921) and delivering the right of state independence of Georgia (1990-1991). The Republic of Georgia possesses all the qualities of the international legal person, serves as the identical state to the one of the Democratic Republic of Georgia and continues its way, is fully commensurate with the international standards of international legal personality and does not require any additional legitimacy.

Conclusions

1. In international law the pragmatic conception of international legal personality emerged as a result of a comparison of moral idealism and political pragmatism in relation to the quality of sovereignty of the state which in international law indicates the existence of unity. Its primary intention is to closely connect the obligation of ensuring justice and the right to participate in the international arena.

2. International Legal Personality in international law is regarded as the legal equivalent of the political category of conditional sovereignty. From the terminological point of view, the concept "persona jura

gentium” – “international legal person” was first used by Gottfried Wilhelm Leibnitz at the end of XVII century. The notion of “international legal person” originated in the process of walking the way towards “moral identification” and universal justice for the imperial and European inter-sovereign society.

3. States serve as primary subjects of the system of international law. In international legal relations the state determines its own legal status and serves as the unified legal person in relations with other states.

4. International legal personality of states does not depend on other actors/participants of international relations. Recognition of states is not an issue of law - it is rather one of politics. It can be stated that the state status of unity is independent from diplomatic recognition since there are real criteria of statehood in international law. The existing states are not capable of either independently or jointly equipping (granting) the new state with international legal personality which they gained as a result of applying the right of self-determination or restoring state independence. In international law the recognition of the state does not create the international legal personality. It creates only the legal basis of relations between recognized states and recognizing ones. Recognition grants a certain actual situation the nature of international law with which it promotes its turning into an international legal fact. As for recognizing the attempt of gaining territories as a result of a threat of use of force as well as on the basis of other prohibited grounds by the international law and acknowledging the attempt of establishing states on them as illegal, this is the obligation under international customary law. None of the entities that in accordance with international law meet the requirements of qualities of statehood can refuse to carry out their rights and obligations on the basis of scarcity of recognition. Being accepted as a UN member is allowed only for the legal persons fully equipped with international legal capacity and whose recognition as equal states lacks common sense.

5. The principle of respecting territorial integrity does not serve as a guarant of the permanence of the state. It does serve as a means of protection in relations among the states and, therefore, does not apply to movements struggling for independence within the state. An international legal dilemma does not exist between the principle of territorial integrity of the state and the right of self-determination of people. The principle of

territorial integrity is traditionally linked with a fundamental principle of prohibition of threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state. The state practice neglects limiting of the right of people to self-determination on the basis of territorial integrity. General international law contains no prohibition on declarations of independence. Therefore, declaring independence by the entity does not contradict and violate general international law. The principle of territorial integrity is of external application nature and does not have inter-state importance. International law does not grant authority to the people living on a certain territory to separate from the state, however, the principle of territorial integrity does not envisage prohibition of declaring independence. The prohibition of unilateral secession does not exist in international law. International law remains neutral to the issue of secession. A seceding entity from the subject of international law (parent state) as such, can't be regarded either as legitimate or illegitimate, so, the issue of secession is not settled by international law. However, international law may regulate the specific fact of declaring independence if it is related to illegitimate use of force or violates other imperative norms of international law. Only peaceful and democratic means are acceptable for secession and use of force is regarded illegal and, therefore, prohibited.

6. The international legal personality of the state is identical despite any inter-state change. At the stage of existence of identity and continuity conditions, the state does not serve as "the new state" despite substantial political, economic or social interstate changes of economic and social nature and on the basis of such identity fully retains the rights and responsibilities granted by the international treaties in force at the time of declaring the continuity. Continuity of the state and state succession are two entirely different phenomena. Continuity of the state is its continuity to exist as the subject of international law even in the circumstances of its temporary disappearance as a social organism whereas state succession is transferring of the sovereign rights and responsibilities of one legal person onto another. Change of forms of state institutions and governance does not affect the identity of the state in respect with its international sovereignty or relations.

7. From May 26, 1918, contemporary international public law starts to be directly applied to the Democratic Republic of Georgia established

on the basis of the will of the Georgian people as the new subject of international law. In 1921, military occupation of the Democratic Republic of Georgia was carried out as a result of the intervention of the Soviet Russia followed by actual annexation. The Democratic Republic of Georgia served as the full international legal person at the moment of its occupation and actual annexation in terms of both declarative and constitutive theories of recognition and legal norms of international law applied to it. On the basis of the referendum of March 31, 1991 and the 1991 9th of April Act of Restoring the Independence of Georgia, the population of the Republic of Georgia, by expressing its sovereign will, related the restoration of state independence to the Democratic Republic of Georgia and identified with it on the basis of state continuity. On the basis of the act of April 9, 1991 of Restoring the State Independence of Georgia, the Republic of Georgia, as the sovereign state, got back its international legal personality and related rights and responsibilities based on the identity and continuity to the Democratic Republic of Georgia. Statehood of the Republic of Georgia is not determined by the dissolution of Soviet Union. It is implemented as a result of self-determination of the people (1918-1921) and realization of the right of state independence (1990-1991). The Republic of Georgia possesses all the qualities of an international legal Person, serves as the identical state to the Democratic Republic of Georgia and the one continuing its existence, being fully commensurate with international standards of international legal personality. The state of “Sakartvelo”(“Georgia”) should be regarded as the same state as the Republic of Georgia. It is only this way that it can serve as the full subject of international law and able to ensure the primary goal of the state – protecting the state sovereignty of its own people and territorial integrity. Otherwise, its state legitimacy and international legal personality will lack such a substantial basis as the will of its own people and be based on the political opinions determined by other states. International legal recognition of the legal personality of the Republic of Georgia as a “new state” emerged as a result of the collapse of the Soviet Union, means to neglect the existence of the legacy of the state of “Georgia” with the Democratic Republic of Georgia and the Republic of Georgia, disregarding the fact of illegitimacy of the occupation and annexation in 1921 as well as neglecting the outcomes of the act of restoring the state independence

of Georgia of April 9, 1991 and disregarding identity and continuity of the statehood. In its turn, in respect with Georgia, this means granting priority in the international law of states not for the purpose of supremacy of principles and norms of international law which aims at establishing justice among the states, but choosing the interests dictated by political or other contexts. The Republic of Georgia, as the identical state to the Democratic Republic of Georgia, similar to the Republic of Lithuania, is not the legal successor of the Soviet Union since the latter did not gain sovereign rights on the territory of the Democratic Republic of Georgia. Based on the precedence of restoring the independence of the Republic of Lithuania and other Baltic states, international law gives the possibility to recognize identity and continuity between the Democratic Republic of Georgia and the Republic of Georgia by international community, which, in its respect, serves to achieving the main aim of international law - establishment of equality and justice between the states.

List of publications related to the topic of the thesis

1. N. Topuridze. “The cold war and the concept of international legal personality”. Meridiani. Tbilisi 2015.

2. N. Topuridze. “Questions related to interdependence of the principle of self-determination and the concept of statehood” The journal of The Supreme Court and The Association of Judges of Georgia - “Law and Justice”, N4, 2015 p. 82-93.

3. N. Topuridze. “The origins of the concept of international legal personality”. Meridiani. Tbilisi 2015.

დაიბეჭდა:

გამომცემლობა „მერიდიანი“,
თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ., №47.

 239-15-22

E-mail: meridiani777@gmail.com